

Vpl. Pyhäjärvi

Maanantai 20. huhtikuuta 2009

Pyhäjärveläisyyden vaali - Karjalan puolustaja

N:o 4 54. vuosikerta

Mitä nähdä kotiseutumatkalla Pyhäjärvellä?

Musakanlahden-Tiituan kansakoulu.

Luovutettuun Karjalaan, niin Kannakselle kuin Laatokan-Karjalaan on jo lähes 20 vuoden ajan voinut vapaasti matkustaa niin tu-

ristibusseilla kuin omalla autollakin. Vpl. Pyhäjärvelle matkustaminen on ollut suhteellisen helppoa, lähestyt

sitten kotikuntaamme mistä ilmansuunnasta tahansa. Neuvoja matkakohteisiin tutustumiseksi

SIVUT 6-7

Lahjoitusmaatalonpoikien muistomerkki vuodelta 2003, kun reliefi ja kattorakenteet saatiin kuntoon.

Serkukset Reino Äikiä ja Kauko Hinkkanen entisen kotitalon kellarin portaissa.

Noitermaan lampi.

Paikannimien keruusta värikkäät muistot

Pyhäjärven paikannimiä alettiin kerätä talteen jo 1950-luvulla, kun nuorten opiskelijoiden joukko tarttui toimeen. Tuovi Paju muistelee:

– Aineistoa on loputtomasti: laitumet, suot, ojat, pellot, niityt, notkot, tiet ja tienhaarat. Kala-apajien paikat ovat tärkeitä – hauskimmat minulle ilmoitetut olivat mielestäni Viinakuurna ja Apinanreisi! Kyselin myös mäet, lähteet, lammet, järvet, lahdet, takamaat, niemet, metsät, korvet, rannat, isot kivet, pihat, paikkojen omistajat; lempinimiäkin, ja talojen nimiä. Selvittelin myös menneitä: isonjaon vaikutukset, kaskeamiset, kuivatukset, ja Pyhäjärvellä tietysti Taubilan eli Touvilan hovin maiden jaot.

Keruumatkoilla nimistöntallentaja törmäsi mitä erilaisimpiin persooniin – kuten mieheen, joka menetetyt mahtinsa muistona pukeutui susiturkkiin ja turkishattuun aina kun tuli vieras taloon, olipa vaikka millainen helle. Tai veljeiksiin, jotka riitaannuttuaan olivat sahanneen omaisuuden puoliksi taloa ja piironkia myöden.

LISÄÄ SIVULLA 8

Nykyinen toimittaja Tuovi Paju (vas.) ja kansalaisopiston eläkkeellä oleva rehtori Aino Pöyhönen kohtasivat uudelleen Vpl. Pyhäjärvi-seuran kevätkokouksessa. Edellisestä kerrasta olivat vierähtäneet jo noin 50 vuotta. Silloin fil.yo. nimistöntallentaja Tuovi haastatteli Ainoon isää ja yöpyi hänen ja vanhempien Kauko ja Anna Härmäläisen kotona Kiikassa. Nuorelle tytölle yliopisto-opiskelijan tapamisesta jäi mieleen ikimuistoinen kohokohta siinä kesässä. Kuva: Marketta Mattila.

20. huhtikuuta 2009

Tehdään yhdessä

Yhteisöllisyys, omaan ryhmään, tuttuun porukkaan kuuluminen tuli monesta suusta esille Karjalaisen Nuorisoliiton kevätpäivillä huhtikuussa Lempäälässä. Nuorisoliiton uusi puheenjohtaja Outi Mulari muistutti siitä, miten ihanaa on kuulua tiettyyn joukkoon; omat Karjalaseurat ja vaikkapa tanhuporukat ovat niistä hyvä esimerkki. Näin perinteiden vaalimiseen ja karjalaisuuden harrastamiseen on tullut mukaan paljon heitäkin, joilla mitään sukujuuria Karjalaan ei ole. Mulari totesi myös, että perinteisiin nojaten on hyvä luoda uutta.

Aiemmin kevättalvella karjalaisten pitäjälehtien vuotuisessa seminaarissa todettiin pitäjälehtien olevan edelleen tärkeä yhdysside eri puolille maata ja maailmaakin asettuneille evakoille ja heidän jälkeläisilleen. Onkin melkoinen ilmiö, että näitä pitäjälehtiä ilmestyy Suomessa lukuisia – ilmestymistiheyden vaihdellen kahdesta kerrasta kuussa kerran vuodessa ilmestyviin julkaisuihin. Kuukausittain ilmestyvä Vpl. Pyhäjärvi-lehti on ilmestymiskerroiltaan kärkipäässä, ja menossahan on jo 54. ilmestymisvuosi. Suuri kiitos kuuluu lehden aikanaan alulle laittaneille kuin lehteä vuosikymmenet avustaneille ja toimittaneille henkilöille!

Niin Vpl. Pyhäjärvi-lehden kuin muidenkin karjalaisten pitäjälehtien – ja kirjojen – taustalla tärkeä tekijä on talkootyö. Ihmisten into lähettää vanhoja muistikuvia, tarinoita ja tietoa muiden luettavaksi, tutkia historiaa ja perinteitä, antaa vanhoja valokuvia tunnistettavaksi kuin myös kertoa tunnelmia kotiseutumatoilta, tapahtumista Karjalaseuroissa ja -kerhoissa sekä kuulumisia eri maailman kolkilta, monilta toimialoilta ja harrastusten parista, missä myös pyhäjärveläisjuurisista henkilöistä vaikuttaa. Ilman aktiivista lukijakuntaa ei näitä lehtiä tänäänkään syntyisi. Eikä ole ollenkaan huono vinkki tilata pitäjälehtiä lahjaksi nuoremalle polvelle ja samalla kehottaa heitä mukaan lehden tekijöiksi.

Tärkeää on myös, että nuoria otetaan mukaan erilaisiin karjalaisiin tapahtumiin saamaan kipinää aiheeseen. Esimerkiksi yritysmaailmassa on ns. kummihenkilöitä, jotka johdattavat uusia yrittäjiä eteenpäin. Mitenkä olisi Karjala-kummit, jotka ottaisivat seuroihin ja erilaisiin tapahtumiin osallistuvat uudet tulokkaat huomaansa? Jos ensimmäisistä käyntikerroista jää tulokkaalle vähän ulkopuolisen maku suuhun, voi olla, ettei hän lähde liikkeelle jatkossa. Toivotetaan siis kaikki aihepiiristä kiinnostuneet lämpimästi tervetulleeksi, ja huolehditaan siitä, että kynnykset ovat mukavan matalalla toistakin kertaa varten.

Uusien tulijoiden myötä voi aina saada uutta pontta toimintaan. Viestinnän ja tiedonsiirron parista saattaisikin löytyä tälle nuoremalle sukupolvelle mielekkäitä tehtäviä. Karjalan Liiton valmisteilla oleva viestintästrategia mm. ehdottaa, että jokaiseen Karjalaseuraan nimetään tiedottaja ja/tai verkkosivuista vastaava henkilö. Tavoite on myös, että hallituksiin saadaan nuorempaa väkeä asioita hoitamaan ja takaamaan toiminnan jatkuvuus.

Perinteen- ja tiedonsiirtoa tarvitaan myös vanhan kotiseudun matkailua varten, että tulevien vuosien reissuille löytyy uusia vetäjiä. Tähän lehteen on Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön pitkäaikainen asiamies Reino Äikiä koonnut neuvoja Pyhäjärvellä liikkumiseen.

Nokiolla valmistaudutaan jo lähestyvän kesän Pyhäjärvi-juhliin. Lähdetään siis liikkeelle vanhoja tuttuja tapaamaan ja uusia tuttavuuksia hankkimaan heinäkuun kolmantena viikonloppuna. Valtakunnalliset kesäjuhlat kutsuvat tänä vuonna Kuopioon viikkoa ennen juhannusta.

Samoin monet matkat ja sukujuhlat odottavat vieraitaan. Järjestäjille paras palkkio on se, että paikalle tulee paljon väkeä.

MARJO
RISTILÄ-TOIKKA

Tulossa perinteisiin nojaava Pyhäjärvi-juhla nokialaisittain Luvassa myös kiertojoulu karjalaiskylään

Kymmenet talkoolaiset valmistautuvat parhaillaan Nokiolla kesän Vpl. Pyhäjärvi-juhlien järjestämiseen. Esko Pulakan johdolla on juhlia valmisteltu jo viime syyskesästä lähtien.

– Mitä lähemmäksi juhlia tullaan, sitä tiiviimmäksi tahti käy. Eri työryhmät hoitelevat kukin osuksiinsa ja välillä pidetään koko järjestelytoimikunnan tapaamisia. Senkin ryhmän koko vaihtelee aina tarpeen mukaan, toteaa Pulakka.

– Järjestelyt etenevät hyvällä mallilla, ja tilaisuuksien päälinjat on lyöty lukkoon. Tarkoitus on tehdä perinteisiin pohjaava, mutta silti omannäköinen juhla ilman mitään kilpailua edellisvuosien juhlien kanssa, Pulakka summaa.

Useampaa sataa henkeä Nokialle joka tapauksessa odotellaan. Pääjuhlapaikkana on lukion tilat, jossa

järjestetään myös illamat.

Pyhäjärveläiset ystäviensä kokoontuvat Nokialle 18.-19. heinäkuuta. Lauantaina lukion tiloista löytyy sijaa sukuseminaareille ynnä muille tarvittaville kokouksille. Muistojen illtaa vietetään seurakuntakeskuksessa, ja illan iltamia lukiolla.

Muistojen illan ja iltamien väliin jää aikaa pienelle kiertojouluun, jonne pääsee mukaan viitisenkymmentä kiinnostunutta eli bussilastillisen verran.

– Ympäristömme ja infrastruktuuri muuttuu, ja nyt on täällä viimeisiä hetkiä tehdä kierros kahdella ns. karjalaiskylällä, Kuljussa ja Kauniaisissa. Kiertojouluun menee sellaiset puolitoista, kaksi tuntia.

Sunnuntain aloittaa juhla-ajan palvelus, jota ei

kuitenkaan päästä viettämään Nokian kirkossa. Kirkko täyttyy silloin ripile pääsevista nuorista läheiseen, joten ”karjalaisien omat kirkonmenot” pidetään seurakuntatalolla, kuten Pulakka asian ilmaisee. Ja pappejahan pyhäjärveläisten joukoista löytyy hyvin omasta takaa.

Pääjuhla lukiolla koostuu pääsääntöisesti perinteisestä ohjelmatarjonnasta.

– Vanhoja käytäntöjä noudattaen, ja kohtalaisen tiivistetyssä paketissa.

Juhlapuhujaksi on lupautunut professori **Paavo Pelkonen**.

Liikenteellisesti Nokialle on helppo saapua, ja eritaistoista majoitustakin löytyy.

– Ja Pyhäjärvi-juhlien aikaan kannattaa vaikkapa lähteä sukuloimaan Tampereen seudulle, Esko Pulakka vinkkaa.

**Vpl. Pyhäjärvi-juhlat Nokialla
18.-19.7.2009**

– Jos tulee pitkäksi viikonlopuksi, Nokian ohella Tampereen seudulla on paljon nähtävää.

Lisää tietoa juhlista luvassa myös seuraavissa lehtemme numeroissa.

MARJO
RISTILÄ-TOIKKA

Mitkä ihmeen rillit?

Karjalan kannaksella oli lämmin alkukesän päivä 1944. Luonto ei vielä viheriöinyt, pelloilla oli jo hyvä kävely. Pilvetön sinitaivas oli korkealla ja Alakylän kaupan portailla istuessamme ilma suorastaan väreili, aivan kuin ukkosta enteillen. Meitä oli muutama alle kouluikäistä poikaa, katseimme ihmisten kulkua kauppaan ja kylän postikin jaettiin siellä. Pian se Ruosen ruskea linja-autokin tulee Käkisalmeista. Ne olivat niitä huolettomia poutapäiviä, sotakin oli kauka-

na, se oli Vuoksen toisella puolella.

Mummoni tulee kaupan ovesta; sie lähetkii miun mukaan Pekkolan Vilholla käymään, äitiis anto luvan. Ja niin sitä jo mentiin, ei suinkaan tietä pitkin, vaan suoraan pellon yli. Mummon oli vauhti päällä. Hetken kuluttua mummo pysähtyy: miult jäivät rillit sin kaupatiskil, käy sie hake- mas, juokset sit peräst.

Rillit – rillit! Mitkä ihmeen rillit? Lähdin kaupalle päin, siinä Äijön takapihalla oli iso kasa vanhoja

ruostuneita katiskoita, yhteen oli eksynyt pikkulintu ja jäin seuraamaan linnun epätoivoista räpistelyä. Havahduin todellisuuteen vasta kun mummon sormet hamuilivat niskavillojani; vai täällä sie oletkii. Eihän mummon tukkapölystä mitään vaaraa ollut, sehän oli jo melko tuttua. Eikä kolmen millin pystytukasta nuorempikaan olisi kunnan otetta saanut.

Sanotaan, että historia toistaa itseään. Niin kävi tässäkin kertomuksessa. Olin kotiseutumatkalla

1990-luvulla venäläisellä taksilla, siinä Alakylän kaupan kohdalla, ja näytin kädellä Pekkolan suuntaan – tuollakin pitäisi vielä tänään käydä. Ponimäi, sanoi kuski ja taas mentiin. Pätkä Puikkosten tietä, Äijön pihasta peltoa pitkin suoraan Pekkolaan. Ei ollut edes raja-aitoja hidastamassa. Reitti oli suunnilleen sama, mitä mummoni käytti 1944. Niin, ja ne rillit, kyllä ne ovat jo tulleet tutuksi.

KALEVI
LAPPALAINEN

Pyhäjärvituuotteita saatavana

* **Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön 60-vuotishistoriikki.** 136 sivua, runsaasti valokuvia ja muisteluja niin säätiön alkuajoilta kuin eri paikkakunnilla pidetyistä juhlista ja muista pyhäjärveläisten tapahtumista. Hinta 20 euroa + postikulut.

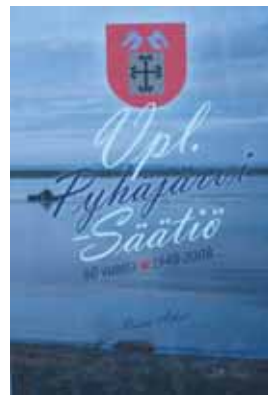
* **Isännänviiri** (suunnitelu Kaarle Viika) 350 tai 450 cm. Hinta 70 euroa + postikulut

* **Vpl. Pyhäjärvi pöytästandaari** (suunnitelu Kaarle Viika) jälleen saatavana hinta 40 euroa + postikulut.

* **Reino O. Kukko ja Kaarle Viika, Vpl. Pyhäjärvi v. 1989 ilmestynyttä kuvateosta edelleen saatavissa.** Runsaan kuvamateriaalin lisäksi kirjassa on laaja historiaisuus entisestä kotipitäjästämme sekä murre-sanasto selityksineen. Hinta 25 euroa + postikulut.

* **Kari Uusitalo ja Mauri Vanhanen Kaiku-urheiluseuran historiikki.** Hinta 10 euroa + postikulut.

* **Tilaukset säätiön asiamies Pirjo Kiiala** puh. 044-2815047 pirjo.kiiala@luukku.com

Stipendejä Enkkuan koulupiiri -taustaisille nuorille

Enkkuan kyläkirjatoimikunta on julkaissut kirjan ”Ikkuna Karjalaan”. Tämän kirjan ja sen oheen valmistettujen videotallenteiden ja DVD-levyjen myynnistä on toimikunnalle kertynyt rahaa, jonka toimikunta kokouksessaan 4.9.2008 on yksimielisesti päättänyt jakaa stipendeinä Enkkuan koulupiiri-taustaisille nuorille.

Omakätiset hakemukset on toimitettava toukokuun 2009 loppuun mennessä. Kirjatoimikunta käsittelee ne kesäkuun aikana ja stipendit jaetaan Vpl. Pyhäjärvi-juhliin Nokialla 19.7.2009.

Seuraavina vuosina menettellään vastaavasti samalla tavalla. Katso tarkemmat tiedot maaliskuun lehdestä.

Hakemukset ja tiedustelut:
Kyllikki Laitinen
Kaakonjantie 55 A 2
37630 Valkeakoski
puh. 0400-955345
e-mail: kari.laitinen1@luukku.com
Tiedusteluihin vastaa myös
Markku Pusa puh. 040-5217425

Pirjo Kiiala tarttui ripeästi säätiön asiamiehen tehtäviin Kuorot, karjalaisuus ja lapsenlapset vievät nuorekasta mummia mennessään

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiö on saanut uudeksi asiamieheksen laulavaisen karjalaisen. Tampereella asuvan **Pirjo Kiialan**, 62, harrastuksiin kuuluu eritoten kuorolaulu. Hän laulaa sekä Lauluryhmä Iltatähdessä että Karjalan Kaiku -kuorossa. Toimistonhoitajan tehtävistä parisen vuotta sitten eläkkeelle jäänyt merkonomi hoitaa myös erilaisia muita karjalaisia luottamustoimia.

– Vastuunkantajia ei aina ole helppo saada yhdistykseen ja järjestöihin. Minä ihan mielelläni kannan korteni kekoon karjalaisuuden hyväksi, sanoo Pirjo, jonka ajasta osa liikenee neljälle lapsenlapselle – kuin myös omakotitalon hoitoon.

Evakkoäideille ihailua

Pirjo Kiiala on omaa sukua Kaasalainen, ja aivan täysverinen karjalainen, sillä molemmat vanhempansa olivat Pyhäjärveltä: äiti **Vappu**, o.s. **Hietanen** Alakylästä ja isä **Tauno Kaasalainen** Pöhlölästä.

– Nyt ei kai olisi niin komeaa kehua olevansa Pöhlölästä, mutta isä oli kotikylästään ylpeä.

Pirjon naimanimi Kiiala viittaa Etelä-Pohjanmaalle, hänen appiukkinsa juuret olivat Töyssässä. Pirjo oli naimisissa rakennusinsinööri **Seppo Kiialan** kanssa, mutta jäi leskeksi kahdeksan vuotta sitten puolison kuoltua syöpään.

– Aviopuolison menettäminen on kova paikka, mutta ei kannata kapinoida sitä vastaan, mitä elämä tuo tullessaan. Oma mummoni oli aikanaan jäänyt jo Karjalassa leskeksi, ja joutui sitten lähtemään lasten kanssa evakkoon ja selviytyi kaikista koettelemuksistaan huolimatta. Minä sentään sain jäädä kotiin tuttuihin ympyröihin, ja myös työssäolo auttoi, kun oli paljon tekemistä, toteaa Pirjo.

– Näitä evakkoäitejä ja kohtaan minulla on todella suuri kunnioitus. He toivat lapset, vanhukset ja karjan turvaan sodan jaloista, aloittaen elämän vieraissa oloissa ja kuitenkin suuri huoli oli kaiken aikaa sotarintamalla olleista läheisistä.

Lapsenlapsilleen Pirjo-mummi on pitänyt Seppoukin muistoa kirkkaana ja tehnyt häntä tutuksi monin kuvin ja kertomuksin.

Kodissa lämmin karjalainen ilmapiiri

Vuonna 1947 Huittisissa syntynyt Pirjo on viettänyt elämänsä ensimmäiset viisi vuotta siellä, sitten seuraavat viisi Karkussa, jonka

Pirjo sekä vanhempansa Vappu ja Tauno Kaasalainen. Taustan valokuvassa appivanhemmat Einari ja Tyyne Kiiala.

jälkeen perhe asettui Kiikkaan – osa nykyistä Sastamala – maatilanpitoon.

– Maatalon työt tulivat tutuiksi, mutta en tiedä, vieläkö lypsäminen sujui.

Kodissa kävi paljon karjalaisia, joiden kanssa vanhemmat kertoivat tarinoita, kuvailivat paikkoja ja entisen elinpiiriin ihmisiä.

– Karjalaisuuteen kasvoi pienestä pitäen, ja ilmapiiri oli jotenkin tutun turvallinen, Pirjo kuvailee lapsuuttaan ja nuoruuttaan.

Joka lauantai äitinsä urakoi ainakin sadan kappaleen satsin piirakoita. Pirjon hommana oli kodin siivous, joten piirakanteko siinä vaiheessa jäi, mutta tuli opeteltua myöhemmin.

– Kun tuli lapsenlapsia, niin tuumasin, että kyllä karjalaisen mummin pitää osata piirakat leipoa. Nyt niitä joskus tehdään yhdessä lastenlastenkin kanssa.

Kotiäitiyttä ja toimistotöitä
Kotoa hän lähti opiskelu-

jen ja työn perään 19-vuotiaana. Sittemmin erilaisia kaupallisen alan koulutuksia hankkineen Pirjon ensimmäinen työpaikka oli Suoniemen kunnassa, joka nykyisin on osa Nokiaa.

– Siellä perehdytettiin hyvin tehtäviin ja annettiin nuorellekin vastuuta. Muistan kuinka juhlalliselta tuntui, kun heti sai tehtäväkseen esimerkiksi valtion-apuanomuksia ja palkanlaskentaa.

Kun perhettä siunaantui eikä lapsille oikein löytynyt sopivasti hoitopaikkaa, Pirjo jäi kotiäidiksi seitsemäksi vuodeksi. Lisäksi hänellä oli pari hoitolasta, ja puolison kanssa tehtiin yhteistyössä asunto-osakeyhtiöiden isännöintitöitä.

Kun lapset varttuivat, Pirjo palasi täysillä takaisin työelämään. Ensinnä hän toimi kymmenkunta vuotta Ahjolan Kansalaisopiston toimistotyöntekijänä ja sen jälkeen seitsemäntoista vuotta vanhusten palvelukoti Koivupirtissä toimis-

tonhoitajana. Tästä tehtävästä hän jäi pari vuotta sitten eläkkeelle aikanaan tekemänsä eläkevakuutuksen turvin.

Työuran aikana oli opeteltava tietokoneiden käyttö ja moninaiset eri ohjelmat.

– Vaikka tietokoneet ovat työtä helpottaneetkin, niin eivät ne koneet mitään itseksenne tee. Koita vaan laittaa mappi tietokoneen viereen – ei siitä mapista mikään tieto koneelle itseksenne siirry ja mikään ei käy ”napinpainalluksella”, Pirjo muistuttaa.

Laulavainen järjestöihinminen

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön asiamiehen tehtävät hän vastaanotti maaliskuun alussa hommaa 37 vuotta hoitaneen Reino Äikiän jälkeen.

– No, ihan yhtä pitkää putkea minä en kyllä lupaa tehdä, Pirjo nauraa.

Asiamiehen toimenkuva on laaja pitäen sisällään myös Pyhäjärvi-lehden ta-

Pirjo Kiiala kertoo olevansa tarkka luonteeltaan – kirjanpitäjätyyppi.

loudenhoidon. Toimeen kuuluu mm. kaikkalainen rahaliikenteen hoito laskujen maksusta alv-tilityksiin, talousarvioiden ja veroilmoitusten tekoon, talouden seurantaan ja varojen sijoitukseen. Lisäksi asiamies hoitaa säätiön kokousjärjestelyt, laatii pöytäkirjat ja ottaa vastaan saapuvaa postia hoitaen sen edellyttämiä asioita eteenpäin. Hän myös vastaa juoksevasta kirjanpidosta sekä erityispainatusten – kuten juhlaohjelmien – hoitamises-

– Mappeja on työhuoneessani kymmenittäin.

Mappirivistöä lisää se, että Pirjo Kiiala on myös Karjalaisseurojen Tampereen piirin rahastonhoitaja. Piiri on alueen 23 karjalaisseuran kattojärjestö.

Lisäksi hän on Tampereen Pyhäjärvi-kerhon sihteeri. Lauluharrastuskin teettää paperitöitä, sillä hän on Karjalan Kaiku -kuoron sihteerinä jo 12 vuotta.

– Karjalan Kaiku on perustettu jo syksyllä 1940 – jo vajaa vuosi evakkoon lähdön jälkeen. Ohjelmistosta odotetaan aina karjalaisia lauluja, mutta mukana on myös muita suomalaisia ja hengellisiä lauluja. Esiintymisasuna meillä on kansallispuvut. Kuoro vieraillee tänä keväänä Tsekissä, jossa on Tampereen ystävyyskaupunki Olomouc.

Karjalan Kaikua kuullaan mm. Karjalan Liiton kesäjuhlien kuorokavalkadissa ja suurkuorossa.

Lauluryhmä Iltatähti on perehtynyt sota-ajan lauluihin, ja vierailee mm. vanhusten palvelutaloissa ja päiväkeskuksissa. Laulunaisia Pirjo on ollut jo pikkutyttöä pitäen – ehkä isän perua, isä kun lauloi kirkkokuorossa.

– Laulamisesta olen aina tykännyt, ja pikkutyttönä lauloin usein kotonani myös vieraille.

Perinteensiirtoa lapsenlapsille

Tuore asiamies asuu sievässä omakotitalossaan Tampereen Lamminpäässä. Leskeksi jäätyään hän päätti, että hoitaa pihaa ja puutarhaa talven lumitöineen ”niin kauan kuin se kevyesti käy”. Toistaiseksi on käynyt, ja mummilassa viihtyvät myös neljä lastenlasta: pian 11-vuotias **Erika Hurme**, 9-vuotiaat **Aina Kiiala** ja **Petra Hurme** sekä 7-vuotias **Onni-Matti Kiiala**.

– Kun he ovat yökylässä, usein he pyytävät kertomaan vanhoja juttuja. Silloin kerroin ajoista, miten Pyhäjärvelläkin elettiin ilman sähköä ja hoideltiin siitä huolimatta kaikki erilaiset kotityöt. Ja vaikkapa ajasta ennen oppivelvollisuutta: äidinäitini ei päässyt kouluun, kun opetteli itseksenne kotona lukemaan ja kirjoittamaan – veljensä sen sijaan pääsivät, kun eivät kotona oppineet.

Ja kerrotaan vielä vähän näistä lastenlasten vanhemmista eli Pirjon ja Sepon jälkikasvusta. 39-vuotias **Tommi Kiiala** työskentelee Helsingissä, vankinehdon esimiestehtävissä Sörkässä.

– Sitä ennen hän opiskeli farmasiaa Helsingin yliopistossa. Mentyään kesätöihin vankilaan hän jäi kuitenkin sille tielle, ja kovasti pitää nykyisestä ammatistaan.

Tytär, 37-vuotias **Taina Hurme**, on ympäristötekniikan diplomi-insinööri. Pirkkalassa asuva **Taina** työskentelee Tampereella Puolustusvoimien Matera-

Sukuesittelyn sarjassa todettakoon, että Pirjo Kiialan veli **Yrjö S. Kaasalainen** on Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön hallituksen puheenjohtaja. Ikäeroa sisaruksilla on vuosi ja neljä kuukautta.

MARJO
RISTILÄ-TOIKKA

Nuijan varresta

Pääsiäisen vietosta

Pääsiäistä pidetään kristillisen kirkon vanhimpana juhlanä, jota vietetään Jeesuksen ylösnousemisen muistoksi. "Joulu on aikansa ja juhannus on paikallansa, mutta helluntai heittelee ja pääsiäinen paiskelee", määritteli vanhasa sananlaskussa pääsiäisjuhlan kalendaarinen häilyvyys. Ja totta onkin, ettei pääsiäisen sijoittaminen kalenteriin ole yksinkertainen tehtävä. Pääsiäntöisesti pääsiäistä vietetään kuitenkin kevätpäiväntasausta seuraavan täydenkuun jälkeisenä sunnuntaina. Pääsiäinen ei mahdu yhteen päivään, vaan valmistaudumme siihen edeltä käsin viettämällä paastonaikaa ja ns. hiljaisa viikkoa. Jokaisella pääsiäisviikon päivällä on kansan kielessä vaikiintunut nimityksensä. Näistä ovat menojensa ja uskomustensa puolesta mainittavimmat; Palmusunnuntai, kiirastorstai, pitkäperjantai, lankalauantai, sekä tietysti molemmat pääsiäispäivät. Näiden merkkipäivien ympärille on vuosisatojen kuluessa keskittynyt monisäikeinen taparaditio, joka on sitkeästi säilynyt aina meidän päiviimme saakka.

Palmusunnuntai eli virposunnuntai on viikko ennen pääsiäistä. Varsinkin Karjalan Kannaksella ja yleensä Itä-Suomessa tämän päivän ohjelmaan on liittynyt ns. virpomisleikki, hyvää tarkoittava taikomis-toimi. Virvottavia henkilöitä olivat vanhemmat naapurit ja sukulaiset, mutta erityisesti sedät, tädit ja kummit. Lapset varustivat pajunvitsoja kirjavilla tilkuilla ilahduttaen virvottavaa vaikkapa lorulla, "virpoi varpoi tuoreeks terveeks, rikkaaks, rakkaaks tulevaks vuueks, siul vit-sa, miul palkka". Palkan saattoi saada heti tai sitten pääsiäisenä.

Kiirastorstailta ymmärrettään kansainvälisesti yleistä puhdistautumispäivää. Niinpä on Suomessakin tämän päivän tärkeimpiin toimiin kuulunut "kiiran" karkoittaminen talojen pihantareilta. Kiira-sanalla tarkoitetaan yleensä kaikenlaista suurempaa tai pienempää pahaa: käärmeitä, sisiliskoja, sammakoita ym, joiden on katsottu voivan vahingoittaa talon haltijaväkeä tai karjaa. Kiiran karkoittamiseen liittyi monimutkaisia menoja, jotka ovat vaihdelleet eri puolilla Suomea.

Pitkäperjantaina kuului hyviin tapoihin, ettei käyty kylässä, että istuttiin kotona paastoten ja Sanaa luki- en ja että päivästä yleensäkin tehtiin tietten tahtoen nimensä veroinen. Mieli-alaa ei nostonut sekään, että

aurinkokin oli useinmiten synkkien pilvien takana piilossa. Mutta tuvan ulkopuolellakin vallitsivat pitkäperjantaina pahuuden voimat. Trullien ja noitien katsottiin voivan temmeltää vapaasti ja hankkia taikakalujaan kaikessa rauhassa, koska Kristus makasi vielä kalliohaudassaan.

Lankalauantain iltana kuunneltiin enteitä varsinkin maaseudun nuoren väen keskuudessa. Pysähtymällä vaikkapa kolmen tien risteykseen saattoivat öiset valvojat kuulla omistuisia enneaanjia: kirveen iskuja, lautojen kolketta tai vasaran pauketta pajasta. Uskottiin, että nämä äänet kertoivat kyseiseltä suunnalta tulevista kuoleman-sanomista.

Kaiken tämän piinan ja salaperäisyyden jälkeen koitti viimein pääsiäisaamu. Nuorelle väelle se merkitsi ilon ja riemun päivää, koska silloin päästiin paaston ja hiljaisen viikon harmaasta ja yksitoikkoisuudesta piinasta. Pääsiäisen aikoihin saatiin ennen selväksi näiden jokatalvinen suururakka, saran kutominen ja villankehittäminen. Kaiken tämän jälkeen lakaistiin ulkona puhtaaksi jokin korkea paikka ja pidettiin siellä kevään ensimmäiset ulkoileikit. Hypittiin lautta, keikutettiin ja kiikutettiin ja laillettiin paljon. Keltaiset pääsiäistiput rairuohossa, värikkäät kananmunat ja mämmi ovat kuuluneet myös pääsiäisen erikoisuuksiin.

Hyvät lehtemme lukijat! Nämä edellä kuvaamani pääsiäisen vieton perinteet ovat meille jokaiselle tuttuja. Ne on opittu sukupolvien ketjussa vanhemmilta ja näin ne siirtyvät lapsille ja edelleen tuleville sukupolville. Pääsiäiseen sisältyy siis suurta surua mutta myös paljon iloa! Pääsiäisen tapahtumat kiinnostavat vieläkin lukemattomia henkilöitä ympäri maailmaa. Sitä osoittaa se katkeamaton ihmisten virta, joka kulkee Jerusalemissa samoja polkuja ja kokee samat tapahtumat samoilla paikoilla, kuten meidänkin matkaryhmä muutama viikko sitten.

YRJÖ S.
KAASALAINEN
Hallituksen
puheenjohtaja

Kirkonsanoma

*"Uskomme vabvista,
luo tiellemme valoa,
jobdata elämään
rikkaaseen,
raubaan ja hyvyteen".*

Tässä omassa lehdessämme on viehättävä lukunurkka: Kotikokin kertomaa. Jo pelkästään se lukeminen maistuu hyvältä.

Juhanihan se siinä kokkaa ja kertoo sekä vielä pyytää meiltä muiltakin omia "lanttusupikasreseptejämme" yhteiseen pöytään. Karjalaiset ymmärtävät, että ruoka on enemmän kuin se, mitä silmillämme näemme taikka suussamme maistamme. Ruoka on pyhää. Pyhim-

mästä pyhin on Pääsiäisateria.

Tiedämme, että taitavan kokkimme kauha on mukana monissa asioissa ja asioitten ytimissä – jopa virsikirjassa. Minusta ei ole mitään merkittävää siinä, että Juhani omassa virsissä (15 ja 515) keskeisin käsite taikka kuva on "tie". Se on jokaisen evakkoihminen elämän ja mielen keskiössä. Itse asiassa jokaisen ihmisen. Jokainen on elämässään evakko.

Olemme kirkkovuodesta jälleen seuranneet yhden matkan, arkkityypisen matkan, vaiheet yrtti-

tarhasta Golgatalle. Matka ei ollut askelissa pitkä, mutta tuskainen se oli. Passiot (Bach) päättyvät Golgatalle. Suosionosoituksia ei kuulu. Vähitellen kaikki äänet vaimenevat. On haudan hiljaisuus. Jos vaellus Golgatalle on arkkityyppinen, niin hautako on kaikkien muittenkin elämänvaellusten päätös?

Kerran kuolemme, ja aivan varmasti me kerran kuolemme ja meidät haudataan, siinäkö siis on matkamme pää? Kun Juhani 60-luvulla nuoruuden intomiehellä maustoi virtensä, keitto oli Raamatusta. Kaikki oli jo valmiina. Juu-

ri niin tekee hyvä kokki, tietää mistä hyvät ainekset saadaan.

Kun kysytään, missä "olemme" kun kerran matka päättyy, vastaus on: Pääsiäisessä on kaikki tehty valmiiksi. Mitään ei enää tarvita. Olemme perillä – Isän kodissa. Pyhimästä pyhimässä. Emme vieraina ja muukalaisina. Me olemme kotona.

*"Kristus nousi kuolleista,
kuolemallaan kuoleman
voitti
ja handoissa oleville
elämän antoi".*

RAIMO VUORISTO

Luvialla pidettiin pidot

Satakunnan piirin naistoimikunnan perinnepäivätilisille Luvian Tasalaan kokoontui palmusunnuntaina jälleen runsaasti väkeä.

Piirin puheenjohtaja Jouko Hämäläinen Milja Peltomaan (vas.) ja Vilma Vepsän virvottavina. Kuvat: Yrjö Inkinen.

Nuorisolle virpovitsaoppia

Karjalaisen Nuorisoliiton kevätpäivät vietettiin tänä vuonna Lempäälässä 3.-5. huhtikuuta, vaikka järjestäjänä olikin Nokian Karjala-Seuran nuorisotoimikunta Päivi Korteniemen johdolla.

Musiikin ja kansantansien lomassa oli myös pääsiäisperinteisiin liittyvää ohjelmaa, kuten pajunkisso-

jen ja pääsiäismunien huovutusta sekä virpovitsojen tekoa. Virpovitsojen tekoa opastamaan oli värvätty kaksi taituria Nokian Karjala-Seurasta: Aini Nikula Soanlahdesta ja Hilkka Pelttari (kuvassa vas.) Pyhäjärveltä. Vitsojen koristeina käytettiin mm. karamellipapereita, kuten ennen vanhaan oli tapana.

Nuorisoliiton kevätpäivien yhteydessä pidettiin myös liittokokous, joka valitsi Karjalaisen Nuorisoliiton uudeksi puheenjohtajaksi Outi Mularin Hämeenlinnasta. Varapuheenjohtaja on Aino Romo Pääkaupunkiseudun Nuorista Karjalaisista.

MARJO
RISTILÄ-TOIKKA

Kerro perheutiset lehdessä

Pyhäjärvi-lehti julkaisee joka numerossa tietoja perhejuhlista, kuten merkkipäivistä ja valmistuneista.

Lähetä tiedot toimittukseen, kerro sukujouret ja laita mukaan myös valokuva.

Muistathan kuitenkin kysyä asianosaisilta luvan tietojen julkaisuun.

Tilaa lehti
omaksi,
ystävälle tai
sukulaiselle
lahjaksi

p. 040 730 2622

vpl.

Pyhäjärvi

vpl. **Pyhäjärvi**

Merkkipäiviä

Lilja Salonen täyttää 90 vuotta

Lilja Salonen 90 vuotta.

Lilja Salonen o.s. Kilpeläinen täyttää 90 vuotta Huittisissa 24.4. Lilja on syntynyt Pyhäjärvellä Laatokan rannalla ja viettänyt lapsuutensa ja nuoruutensa päivät siellä. Kansakoulua käyttiin Lohijoen koulussa ja sitten evakkoon muutettiin Luvialle. Sieltä se löytyi Luvialta Liljan elämäkuppapainin, **Reino Salonen**, joka nukkui pois vaikean sairauden muramana 11.8.2004. Uusi koti rakennettiin Kanteenmaahan ja perheeseen syntyi-

vät lapset **Paavo** ja **Ritva**. Lastenlapsia on kaikkiaan kahdeksan ja nyt on jo lastenlapsenlapsiakin kaksi. Heistä viimeisin syntyi Ritvan pojan **Markon** ja tämän vaimon **Suvin** perheeseen laskiaisen tietämiin.

Kanteenmaan maatilaa asuttiin aina vuoteen 1998

jolloin edessä oli muutto Huittisten keskustaan. Miehen halvaantumisen ja siitä seuranneet vaikeudet veivätkin tämän jälkeen Liljan elämäkukulusta suuren ajan. Yhdessä yrittäen ja toinen toistaan tukien kuitenkin päivä kerrallaan mentiin eteenpäin. Huittisten kau-

Neljä polvea yhteisessä kuvassa: Lilja Salonen, sylissään tyttären pojan-tytär Miia, tytär Ritva ja tämän poika Marko.

pungin uuteen Kaariran-
nan palvelutaloon muutto
tapahtui v. 2000. Yksin jää-
tyään Lilja asustelee edel-
leen Kaarirannassa valmis-
taen itse ruokansa ja vielä-
pä jaksaa käydä rollaattorin
avulla tai Huitsikan kyydis-
sä kaupassakin.

Lapset ja lastenlapset käy-

Viimeisessä yhteisessä kuvassa Ylläppäässä. Henkilöt vasemmalta: Vilho-veljen vaimo Siiri, Vilho, äiti Anni, Toivo ja Lilja. Kuva otettu 14.6. 1944.

vät pirteätä päiväsankaria usein katsomassa. Tytär Ritva asuu Vammalan Illossa ja poika Paavo Turussa. Lilja on käynyt entisellä kotiseudulla Pyhäjärvellä kuusi eri kertaa. Myöskin lapset ja osa lastenlapsista on usein ollut mukana. Entisestä kodista ei ole kuin kivijalat jäljellä. Sitä rakkaampina ovat muistot Laatokan rannalta. Vanhat valokuvat kertova paitsi lapsuuden ajoista myös en-

tisistä naapureista ja sukulaisista. Koulupiirin kartta ja Pyhäjärven kirkkotaulu ovat kunniapaikalla asunnon olohuoneessa.

Merkkipäiviään Lilja Salonen viettää lauantaina 25.4. kello 13.00 Huittisten Seurakuntakeskuksessa jonne hän näin Vpl. Pyhäjärvi-lehden välityksin kutsumaa kaikkia tuttujaan juhlistamaan merkkipäiväänsä.

REINO ÄIKIÄ

Kukon Einarille ansiomerkki työstä Vpl. Pyhäjärvi-seurassa

Huhtikuun toinen päivä vietettiin Karjala-talolla iloista juhlahetkeä. Vpl. Pyhäjärvi-seura ry:n kunniajäsenelle ja seuran entiselle puheenjohtajalle, vastikään 90 v täyttäneelle **Einari Kukolle** ojennettiin Karjalan Liiton myöntämä hopeinen ansiomerkki.

Liiton puolesta merkin luovutti sen hallituksen jäsen rovasti **Ensio Larema**. Seuran anoma merkki oli tarkoitus luovuttaa jo seuran kevätkokouksessa, mutta erilaisten yhteensattumien takia tämä juhlahetki siirtyi seuraavan Vpl. Pyhäjärvi-seuran hallituksen kokouksen yhteyteen.

Merkin saamiseksi edel-

lytetyt vuodet työtä karjalaisuuden hyväksi seuratoiminnassa Einari Kukko on saavuttanut Pyhäjärvi-seurassa jo moninkertaisesti. Jo silloin, kun hän aikoinaan 17 vuotta seuran hallituksen jäsenenä ja 8 vuotta puheenjohtajana vv. 1966-74 toimittuaan jätti vastuullisen puheenjohtajuuden vain 55-vuotiaana nuoremmille, olisi hopeinen ansiomerkki ollut viimeistään paikallaan, mutta sen anominen vain jäi seuralta silloin ja myöhemmin aikoina tekemättä.

Tässä seurassa erilaisia ansiomerkkejä on harvakseltaan anottu ja Liitto ne myöntänyt, näin kävi vii-

meksi seuran täyttäessä 40 vuotta v. 1997 ja pari vuotta sitten 50-vuotisjuhla-vuonna 2007.

– Varsin harvoin karjalaisseuroissa vietetään näitä ansiomerkkijuhlia, vaikka nyt ovat menossa sukupolven vaihdosten kiivaimmat vuodet ja monet ansaitisivat tämän huomionosoituksen Liiton taholta. Liitto täyttää ensi vuonna 2010 jo 60 vuotta. Nyt juhluvuoden edellä on erityisesti korostunut tarve ilmaista kunnioituksen ja arvostuksen osoituksia niille, jotka kentällä, tavallisten rivijäsenten joukossa ovat jaksaneet vuodesta toiseen ylläpitää menetetyn kotiseudun kulttuuriperinteen vaalimista. He toimivat usein vailla asianmukaista kiittämistä vaativassa, epäitsekkyyttä edellyttävässä toiminnan vetämistehtävissä, sanoi rovasti Ensio Larema merkkiä luovuttaessaan. Larema itse toimii tätä nykyä Liiton hallituksen lisäksi mm. Karjalaisseurojen Pohjois-Karjalan piirin varapuheenjohtajana ja Joensuun Sortava-seuran puheenjohtajana.

Karjalan Liitossa oli huolellisesti perehdytty merkin saajan ansioihin ja elämänvaiheisiin. Niinpä Larema kiitti Kukkoa paitsi pitkään jatkuneesta ansiokkaasta työstä Pyhäjärvi-seuran vetotehtävissä ja senkin jälkeen jatkuneesta aktiivisesta osallistumisesta seuran toimintaan myös hänen useita vuosia kestäneestä vaativasta työstään omaishoitajana.

Juhlahetkessä olivat läsnä seuran hallituksen jä-

senten lisäksi kunniapuheenjohtaja **Juhani Forsberg** ja seuran ensimmäinen, pitkäaikainen sihteeri, myös jonkin aikaa Einarin työparina toiminut kunniajäsen **Kari Uusitalo** ja tarjoilut tilaisuuteen järjestä-

nyt kunniajäsen **Kirsti Jääskeläinen**.

Einari Kukon syntymäpäivän vuoksi seura muisti häntä myös komealla ruusulla ja lahjakortilla. Vpl. Pyhäjärvi-lehti ja lukijakunta yhtyvät Einari Kukon

onnitteluihin syntymäpäivästä, ansiomerkkin saamisesta ja pitkäaikaisesta uusrastuksesta Vpl. Pyhäjärvi-seurassa.

KAARINA
PÄRSSINEN

Oloneuvoksen aatos

Työpäivä on päättynyt, länget on laitettu naulaan ja huomenna saa mies uusi ne vuorollaan kaulaan. Vuosien, kymmenten, työt on tarkkahan merkitty pirkkaan, sain kauniiden kiitosten myötä myös kaulalle mitalin kirkkaan. Vaik' pitkäksi venyikin vako, toki horjunut maahan ei usko, nyt kertoo aikojen ratas, on eessämme iltainen rusko. Mutt jotain on jäljellä, ystävät, niin minä luulen, kun kultaisen käen, niin usein, viel kukkuvan kuulen.

EINARI KUKKO (1982)

Karjalan Liiton hallituksen jäsen rovasti Ensio Larema ojensi Liiton myöntämän hopeisen ansiomerkkin Einari Kukolle.

Juhlahetkessä olivat mukana olleita: seuran rahastonhoitaja Kaisa-Liisa Korhonen, puheenjohtaja Kaarina Pärssinen, Karjalan Liiton edustaja Ensio Larema, seuran kunniajäsen, ansiomerkillä muistettu Einari Kukko ja seuran kunniapuheenjohtaja Juhani Forsberg. Kuvat: Kari Uusitalo.

Matkaillessa Pyhäjärvellä pitää välillä patikoida tai käyttää maastoautoa

Luovutettuun Karjalaan, niin Kannakselle kuin Laatokan-Karjalaan on jo lähes 20 vuoden ajan voinut vapaasti matkustaa niin turistikansuilla kuin omalla autollakin. Vpl. Pyhäjärvelle matkustaminen on ollut suhteellisen helppoa, lähes-tyt sitten kotikuntaamme mistä ilmansuunnasta tahansa.

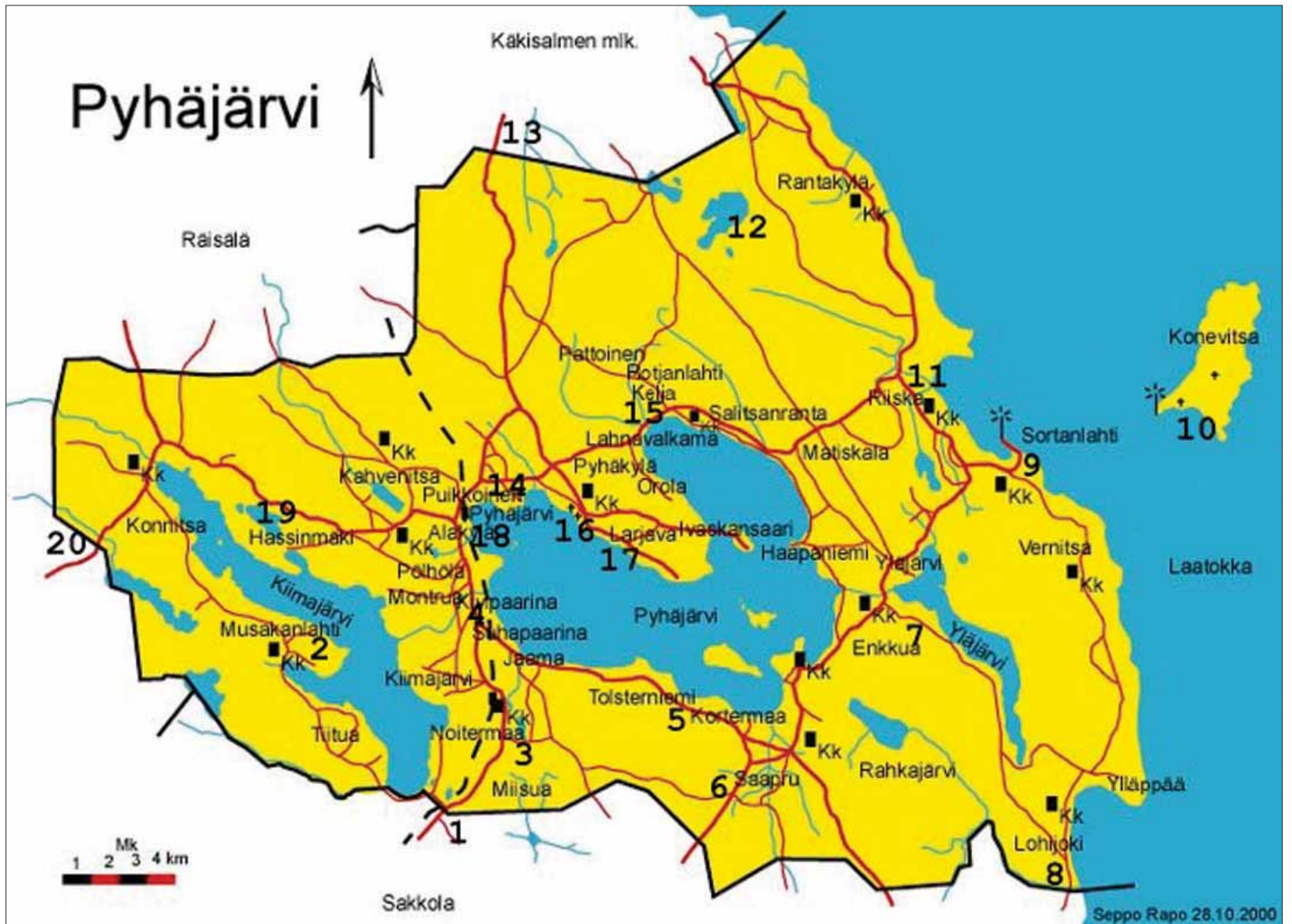
Ehkä useimmat Pyhäjärvelle matkaavat aloittavat matkansa Viipurista käsin, on sitten raja ylitetty Vaalimaalta tai Nuijamaalta. Riippuen reittisuunnitelmista ja muista matkakohteista valtakunnan raja on saatettu ylittää myös Imatran Pelkolasta tai Joensuun lähellä sijaitsevasta Sortavalaan suuntautuvasta Värtsilästä. Ehkä nopeimmin ja parhaita teitä kulki en rajan ylitys tapahtuu Vaalimaalta tai Nuijamaalta.

Viipurista lähdetään Pietarin uutta valtatietä ensin, ja Viipurin torilta noin 33 kilometriä kuljettua käännetään vasemmalle vanhalle tielle. Tätä tietä kuljetaan ohii ns. horoskooppimerkkien, kunnes 15 kilometrin kuluttua tulee vastaan Klimovan tienhaara, josta käännetään vasemmalle ja kuljetaan noin 42 kilometriä hieman kuoppia täynnä olevaa tietä Valkjärven pitäjän pohjoisosaa pitkin Käkisalmi-Pietari tielle; hetken kuluttua Kiviniemen koski ja sen ylittävä silta ovatkin edessä.

Matkaa tähän pisteeseen on Viipurista kertynyt 93 kilometriä. Kiviniemessä on useita kauppoja, joissa voi turvallisesti tehdä ostoksia. Moni matkailija on jo ehtinyt vierailla myös Losevon hotellissa, jossa huoneet ovat hieman eritasoisia. Osa huoneista on hiljattain remontoituja ja niiden taso onkin jo varsin siedettävä.

Pyhäjärveläisten mieli palaa kuitenkin eteenpäin entiselle kotikunnalle. Niinpä matka jatkuu Kiviniemestä myyntikojujen jälkeen kohti pohjoista. Tien oikealle puolelle jää Konevitsan luostarin kirkko, johon kannattaa poiketa ostoksille. Kiviniemen kasarimalue jää vasemmalla puolella ja hetken kuluttua ollaankin jo Sakkolan asemalle johtavan ylikäytävän edessä. Siitä vain Pietari-Käkisalmi tietä eteenpäin ja lähestymme Pyhäjärven kunnan rajaa. Matkaa Kiviniemen sillalta pitäjän rajalle on noin 13 kilometriä.

Tässä vaiheessa onkin syytä kaivaa kartat esiin. Matkakohteiden oheisiin karttoihin on merkitty muutamia selventäviä maastokohtia.

Pyhäjärven karttamerkit

Yllä olevaan Seppo Rapon aikanaan tekemään karttaan on merkitty muutamia selväntäviä, matkailijaa auttavia kohtia. Pyhäjärven kansakoulu ovat suurelta osin pystyssä ja kyläläiset tietävät hyvin niiden paikat ja osaavat muille matkalaisille kertoa koulujen historiaakin. Koulut näkyvät kartassa merkinnällä (kk).

Myös isompien järvien nimet ilmenevät suoraan kartasta. Valitettavasti kartasta näkyy myös runsaasti sellaisiakin teitä, jotka ennen sotaa ovat olleet hyväkuntoisia kyläteitä, mutta nykyisin ovat joko ajokelvottomia tai kokonaan hävinneet.

Numeroiden selitykset:

1 Saavutaan Kiviniemestä päin tultaessa Pyhäjärven pitäjän rajalle. Vasemmalle kääntyä tie Tiitu-alle ja Musakanlahteen. Tämä tie on ajokuntoista linja-autollakin ainakin Musakanlahden koululle asti. Läpikulkuyhteys Konnitsaan onnistuu ainoastaan kuivalla kelillä ja maastoautolla.

2 Kunnianiemi sijaitsee Kuumajärven länsirannalla. Täältä on löydetty parin viime vuoden aikana

esihistoriallista asutusta. Perille rantaan pääsee vain kävellen.

3 Nykyinen Käkisalmeen johtava maantie kulkee koko ajan rautatien länsipuolella aina Kokkolinnan sillalle saakka. Noitermaan kylään pääsee parhaiten rautatien yli oikealle kääntyen. Kylässä runsaasti suomalaista asutusta ja kauniita lampia. Heikkokuntoinen oikotie johtaa vanhan Noitermaan koulun ohi Jaamaan. Noitermaa on edelleen erittäin luonnonkaunis monine kirkasvetisine lampineen.

4 Kuoppainen mutta lin-
ja-autollakin ajettava tie
oikealle ennen Pikojokea
lähtee Jaamaan ja Tolster-
niemeen ja Kostermaahan
ja aina Pyhäjärven ympäri.

5 Majapaikka Aqua Marina. Venäläisten hallussa oleva uudehko majoituspaikka, jossa useita eri hintaluokan huoneita. Viikonloppuisin Pietarista saapuu nuorisoa, jolloin paikka saattaa olla hieman meluisa.

6 Viiden tien risteys. Tästä pääsee mm. Sakkolan kirkolle. Entinen tykki-

tie Järisevään sen sijaan on
ajokelvoton.

7 Tie jatkuu pohjoiseen Enkkuan Yläjärven suuntaan. Hieman ennen Myllyojaa tie kääntyy Yläjärven länsirantaa kulkien Ylläppään ja Lohijoelle. Kuivalla kelillä ainakin Ylläppäänhan saakka on päästy linja-autollakin. Lohiojelta alas Järisevään ja Taipaleeseen tie ei ole turistien kuljettavissa, sillä isot tukkiautot ovat rikkoneet tien liian vaikeaksi.

8 Pyhäjärven ja Sakkolan raja on Rahkajärvestä laskevassa Lohijoessa. Tästä etelään kannattaa yrittää ainoastaan siis maastoautolla.

Pyhäjärven ympäri kulkevaa tietä edelleen pohjoiseen päin jatkettaessa järven pohjoispään ohitse tullaan hetken kuluttua Sortanlahden tiehaaraan. Tästä käännyttään mm. Konevitsaan mentäessä. Sortanlahdesta Vernitsalle ennen kulkenut rantatie on lähinnä peltotien luokkaa ja ajokelvoton.

10 Konevitsan luostari-
saari. Yhteys laivalla
Sortanlahdesta käsin. Ant-

ti Musakka mm. järjestää muutaman tunnin mittaisia opastettuja luostarimatkoja.

11 Sortanlahden tiehaarasta edelleen pohjoiseen ajettaessa hiekkatietä pitkin tullaan Riiskan kylään, josta vasemmalle kääntyy asfaltoitu tie Matiskalaan - Salitsanranalle - Keljaan- Rotjanlahdelle - Pattoisiin ja Lahnavalkan kautta kunnan keskustaan. Päätie on Venäjän olosuhteissa suorastaan erinomaista tietä. Runsaasti alkuperäisiä rakennuksia. Sivutiet kauempana oleviin taloihin ovat lähinnä peltoita, joissa väivoin pääsee henkilöautolla kulkemaan. Riiskasta pohjoiseen ajtaessa rantatietä tie jatkuu kuoppaisena hiekkatienä ja tullaan Rantakylään. Matkan varrella Laatokka jää oikealle puolelle, mutta rantaan on vain vaikeakulkuisia maastoa. Vanha koulu mm. jäljellä.

Tultaessa aivan pitäjän rajalle näkyy vasemmalla puolella lampia. Tästä kääntyessä vasemmalla ovat noin viiden kilometrin päässä luonnonkauniit Kuoppalampi ja Tielammet. Huonokuntoista metsätietä pääsee maastoautol-

la. Käkisalmeen johtavaa tietä edelleen ajettaessa tulee Vuohensalon kylään.

Jos haluaa nähdä Laatokan laineet, on siihen mahdollisuus täällä. Hieman pitäjänrajasta eteenpäin ajetaessa jää oikealle kalasataman tienhaara ja siitä hieman eteenpäin kääntyy jyrkkä tie alaspäin tulosuuntaan ja matkaa kuuluisalle Laatokan männylle on vain reilu kilometri. Tämä kävelymatka kannattaa tehdä, sillä jos ei matkakohteeksi ole valittu Konevitsaa, Laatokan ranta jää helposti kokonaan näkemättä.

Rantatietä eteenpäin ajettaessa jää oikealle Pörtsyksen lampi ja hetken kuluttua tie yhtyy Pietarin tien, jota ajettaessa muutamman kilometrin päästä ollaankin Käkisalmessa. Vanhoja rakennuksia on olemassa, kuten kirkkoja, asema ja kouluja. Torin ympäristössä majoitusmahdollisuuksia ja ruokapaikkoja, samoin linnan läheisyydessä olevassa senatorissa.

12 Kuoppalampi. Varsinkin Salitsanrannan koulupiiriläisten entisaian retkeilykohde.

Kotiseutumatkoilla huomioitavaa:

1. Varaa kulkemiseen Pyhäjärvellä ja lähiympäristössä riittävästi aikaa. Vaikka monet kylät ovatkin lähekkäin, osittain huonokuntoiset tiet vievät runsaasti aikaa.
2. Älä ahnehdi liikaa kohteita samalle päivälle.
3. Varsinkin linja-autolla liikuttaessa kannattaa etukäteen suunnitella matkareittejä niin, että turhalta edestakaiselta ajolta vältytään.
4. Pidemmät kiertomatkat kannattaa suunnitella huolella. Konevitsan päivälle ei kannata suunnitella muuta, koska laivamatkat ja odottelut vievät useita tunteja.
5. Kaikkia matkalaisia kiinnostavia reittejä on helppo suunnitella. Esimerkiksi Pyhäjärven ympäriajo, Pyhäjärven asemalta Alakylän kautta Konnitsaan ja sieltä Käkisalmeen, Pyhäjärven kirkolta Salitsanrannan kautta Riiskan ja sieltä rantatietä Käkisalmeen jne. ovat hyviä päivän mittaisia matkoja.
6. Kannattaa hieman kuunnella matkajohtajaa ja opasta.
7. Käytä vain tunnettuja ja hyväksi havaittuja matkajärjestäjiä.
8. Varaudu mitä erilaisimpiin yllätyksiin.

Viipurin torilta saa muutamalla eurolla hyviä karttoja, joihin kohteita on merkitty myös suomeksi. Markus Lehtipuun Kannas -matkaopas on oivallinen apu kotiseutumatkoilla.

Kooste: REINO ÄIKIÄ

- 13

Pyhäjärven ja Käkisalmen maalaiskunnan raja. Maastossa rajaa vaikea havaita. Pohjoiseen mennään siis Käkisalmeen ja etelään päin ajettaessa tulee vastaan Myllypellon tiehaara, jonne tienviitta. Etelään päin ajettaessa tulee vastaan aika pian Kallenkartanon aukea. Tie on oikaistu, ja sen ja entisen tien varteen jää muutamia vanhoja taloja. Koivukuja vie Kallenkartanoon, jossa uutta ja vanhaa rakennusaineistoa.
- 14

Nykyinen kunnan keskus virastoiineen ja kauppoineen löytyy, kun käännetään Käkisalmeista tultaessa vasemmalle. Edelleen suoraan ajettaessa tullaan Pyhäjärven rantaan entiseen Taubilan talouskeskukseen. Muutamia piharakennuksia jäljellä. Päärakennuksen kivijalka nähtävissä uuden ortodoksikirkon toisella puolella.
- 15

Kohtalaisen hyväkuntoista tietä eteenpäin ajettaessa tie johtaa Lahnavalkaman-Keljan-Salitsanrannan ja Matiskalan kautta Riiskan risteykseen. Mahtavia järvinäkymiä ja mahdollisuus vaikka uimiseen Pyhäjärvessä.
- 16

Kuntakeskuksesta käännyttyä vasemmalle ohi pienen puron tullaan kirkolle johtavalle tielle, joka kääntyy oikealle. Vanhoja suomalaisia rakennuksia jäljellä. Tie on erittäin huonokuntoinen ja kannattaa ajaa pari kilometriä eteenpäin mäen päälle, josta oikealle johtaa linja-autokelpoinen tie kirkonmäelle. Runsaasti vanhoja rakennuksia. Tienristeyksestä vasemmalle erittäin huonokuntoinen tie Käkisalmen tielle ei ole linja-autokelpoinen.
- 16

Kirkonmäellä entinen kirkonpaikka, jossa muistomerkki, kirkkoaholla lahjoitusmaatalonpoikien muistomerkki, ja tietä eteenpäin ajettaessa tulee vastaan sankarihautausalue ja siitä hieman eteenpäin kääntyy tie jatkuen huonokuntoisena Ivaskensaareen asti. Musakan Lomarantaan kääntyy tie oikealle.
- 17

Pyhäjärven Lomaranta. Antti ja Leena Musakan isännöimä majoituspaikka on tullut laajalti tunnetuksi muidenkin kuin pyhäjärveläisten majapaikkana. Tarvittaessa Antti Musakka järjestää myös pienryhmille kotiky-
- 16

Kuntakeskuksesta käännyttyä vasemmalle ohi pienen puron tullaan kirkolle johtavalle tielle, joka kääntyy oikealle. Vanhoja suomalaisia rakennuksia jäljellä. Tie on erittäin huonokuntoinen ja kannattaa ajaa pari kilometriä eteenpäin mäen päälle, josta oikealle johtaa linja-autokelpoinen tie kirkonmäelle. Runsaasti vanhoja rakennuksia. Tienristeyksestä vasemmalle erittäin huonokuntoinen tie Käkisalmen tielle ei ole linja-autokelpoinen.

18

Pyhäkylän asemanseutu on lähellä Käkisalmeen johtavaa tietä. 1918 taistelujen muistokivi ilman laattaa jäljellä. Suomalaisen vanhoja rakennuksia jonkin verran jäljellä. Aseman tiehaaran kohdalta kääntyy tie Alakylään ja Konnitsaan. Tie on huonokuntoinen hiekkatie. Tien oikealle puolelle jää Kahvenitsan järvi. Konnitsan kylässä runsaasti suomalaisajan rakennuksia.

19

Ennen Konnitsan kylää jää vasemmalle puolelle Hassinlammet, jotka näkyvät puiden lomitse tielle.

20

Ajettaessa läpi Konnitsan kylän tullaan Sakkolasta Räisälään johtavalle tielle. Räisälästä päästään Imatralle johtavalle raja-asemalle Antrean ja muutaman muun pitäjän kautta, joskin tie on paikoin erittäin huonokuntoista. Räisälästä kannattaa ajaa hyväkuntoista tietä pitkin joko Käkisalmeen tai Myllypellon kautta Pietari-Käkisalmen tielle.
-
- Sankarivainajien muistomerkki paljastettu 1994. Yläkuvassa lahjoitusmaatalonpoikien patsaan relieffi.

Viinakuurna, Apinanreisi ja muut mojavat Muistoja Pyhäjärven paikannimien keruusta

Helsingistä lähti kahdeksan hengen perinnekerääjäjoukko Satakuntaan keuhkolla vuonna 1958. Muiden retkeläisten nimistä muistetaan enää vain **Paavo J. Paavolan**, joka oli meidän ryhmänjohtajamme, ja professorimme **Viljo Ruoppilan**. Professori oli tiukka tieteentekijä mutta lupsakka herra, joka oli aina valmis opastamaan meitä, milloin tarvittiin.

Aloite keruun kohteesta oli tullut **Reino O. Kukolta**. Hän se oli ehdottanut Viipurilaiselle Osakunnalle, että pyhäjärveläisiltä saisi paljon aineistoa. Ja heitähän oli asutettu juuri Satakuntaan, Huittisiin ja Kokemäenjoen varteen.

Oli 1.6.1958. Lauttakylän linja-autoasemalla purkauimme bussista. Meillä oli ylioppilaslakit päässä, koska keruumatkastamme oli tiedotettu paikkakunnalla etukäteen ja oli sanottu: lakeista sen tuntee, että ovat oikealla asialla. Ylioppilaslakkien käyttö oli silloin muutenkin yleisempää kuin nykyään.

Paikallinen isäntämies katseli meitä halveksuen ja sanoi kovaan ääneen: Mitä ne nuokin luulee olevansa? Siinä saimme heti tuntuun satakuntalaiseen mielenlaatuun.

Minun työnäni oli Pyhäjärven paikannimien keruu. Luovutetun alueen pitäjistä on Pyhäjärveltä kerätty niitä kahdeksanneksi eniten, kärjessä ovat Kirvu, Kivennapa ja Antrea. Pyhäjärveltä nimiä on Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen nimiarkistossa kuusi pitkää laatikollista, 9 908 lippua, joista 2185 on minulta. Kokoelma on nyt kuulemma täydellinen.

Keruuta on järjestetty myös kilpailuina vuosina 1948, 1959, 1969, ja ne ovat tuottaneet hyvän sadon. Kerääjistä sellaiset nimet kuin **Sakari Vihonen**, **Vilppu Kukko**, **Pirjo-Leena Miestamo**, **Maire Nokelainen**, **Antti Ijäs**, **Yrjö**

Kaasalainen, Riitta Lepän on mainittu, Eteläkarjalaisten Nuorisoseurojen Liitto, tietenkin **Impi Wiika**, ja viimeisenä vuodelta 1997 **Sami Suviranta**.

Ajallisesti satuin kuitenkin olemaan ensimmäinen, joka on tehnyt keruuta yliopiston tiedekunnan valvonnassa.

Työ alkoi. Jotkut tallensivat murreta nauhurilla, toiset keräsivät muuta perinnettä, esimerkiksi Paavo J. Paavola paneutui vanhoihin käräjätapoihin. Paikannimiasioissa saa yleensä runsaimmin tietoja miehiltä, koska he liikkuvat enemmän, kulkevat tiluksilla ja takamailla, ja joskus myös antavat niille nimiä – tai muistavat ne, millä edelliset sukupolvet olivat paikkoja kutsuneet. Huittisissa tämä sääntö ei tosin pitänyt, kiinnostavaa kyllä. Ja perinne oli naisilla tallessa muutenkin, sainhan siellä herkkuanin, erinomaista kaukakiisseliä!

Kävin Pyhäjärven kartan kanssa lukemattomilla ovilla. Jututin Huppusia, Kaasalaisia, Pärssisiä, Naskaleita, Määttäsiä ja monia kymmeniä muita. Kyselin paikannimiä, kirjasin niitä ja täydensin yksityiskohdilla. Merkitsin karttatunnukset, otin talteen lisätietoutta, kuten historiaa, paikkakuvausta ja jopa kaskuja.

Aineistoa on loputtomasti: laiturit, suot, ojat, pelot, niityt, notkot, tiet ja tienhaarat. Kala-apajien paikat ovat tärkeitä – hauskimmat minulle ilmoitetut olivat mielestäni Viinakuurna ja Apinanreisi! Kyselin isonjaon vaikutukset, kaskeamiset, kuivatukset, ja Pyhäjärvellä tietysti Taubilin eli Touvilan hovin maiden jaot.

Vielä murremuodot, sa-

Nimistökeruumatkan muistelijoina kerääjänä kunnostautunut Tuovi Paju, keruuretkien ylioppilasjoukon vetäjänä toiminut silloinen oik.tiet.yo Paavo J. Paavola ja silloinen oppikoululainen Aino Pöyhönen. Kuva: Marketta Mattila.

notaanko kangas vai kangas.

Minulle oli annettu ohjeeksi, että 1-3 kylän nimet olisi hyvä kerätä, mutta asujamisto oli päätyttyä niin hajanalle, että kokosin kaiken mitä eteen tuli.

Tässä kylä, joiden nimistöä otin talteen: oli ainakin Sortanlahti, Yläjärvi, Ryhmäkylä, Musakanlahti, Konnitsa, Tiitua, Riiska, Rantakylä, Puikkoinen, Vernitsa, Lahnavalkama, Orola, Ivaskansaari, Enkkua, Pyhäkylä, Salitsanranta.

Pääkaupunkiseudulla asuvien pyhäjärveläisten paikannimietiedon kerääminen olikin sitten hankalampi urakka kuin puoli Satakuntaa. Oli muuttuneita osoitteita, kiireisiä tai keruutyötä kohtaan saatettiin tuntea epäluuloa. Helsingissä, Tikkurilassa, Keravalla, Järvenpäässä ja Kauklahdessa kuljin, mutta aika laihoihin tuloksiin.

Melkoinen osa Pyhäjärven koulutetusta väestön-

osasta kotiutui Helsinkiin, ja sen jäsenistä Pyhäjärvi-seura sai vankkaa selkää. Usein kehotukset nimistön tallentamiseen oli otettu varteen; ellei jonkinlaisen muistiinpanosikermän, niin ainakin sellaisen rungon laatimiseen oli ryhdytty. Murre tosin oli vaihtunut kirjakeleksi lähes kaikilla. Antoisia tietolähteitä oli **Matti Hakkaraisesta Heikki Hiireen, Mauri Vanhasesta Selma ja Onni Toivaiseen**.

Mutta uusmaalaiseksi muuttanut pyhäjärveläinen ammatinharjoittaja tai yrittäjä oli kotipaikkaa vaihtaessaan ”luonut nahkansa”. Annettiin palttua vanhoille asioille tai epäiltiin kerääjän tarkoituspieriä. Haasteltavien joukossa oli myös paljon sellaisia, jotka jo koti-Pyhäjärvellä olivat enimmäkseen olleet liikkeellä tai eivät lainkaan maahan sidottuja. Heiltä ei tosin voinut odottaakaan runsasta tietomäärää, mutta täydellinen kato yllätti.

Siispä pois rintamailta, takaisin maalle, ja saalis runsastui jälleen. – Peräka-

neetiksi teille, jotka nyt asutte pääkaupunkiseudulla: jos itse muistatte tai löydätte jostain edellispolven perinneaineistoa, alkää vähätelkö, alkää hävittääkö. Uusia keruukehotuksia saattaa tulla tai joku läheisistänne onkin yllättäen kiinnostunut.

Kiertäessäni Satakuntaa tapasin mitä erilaisimpia ihmisiä. Kuten sen entisen suurtalon isännän, jolta satakuntalaiset olivat halunneet ottaa luulot pois: ei teillä siellä Karjalassa mitään omaisuutta ollut.

Menetetyt mahtinsa muistona tämä mies puheutui susiturkkiin ja turkishattuun aina kun tuli vieras taloon, olipa vaikka mil-läinen helle, kuten minun käydessäni oli.

Mutta tragedioita voi sattuua myös oman väen keskuudessa. Tulen taloon, jonka päädyissä asui kaksi veljestä perheineen. Veljekset olivat riitaantuneet niin rannasta, että talo oli halkaistu kahtia. Pantu seinä väliin, hyvä että eteisestä mahtui kulkemaan. Ja kun eteisen

ahtaita portaita kompuroi, niiden yläpäässä oli piironki. Sekin oli sahattu puoliksi, ja väliin pantu seinää.

Eräässä talossa sai emäntä omien sanojensa mukaan rattoa vieraalta, kun hän pyyhiskeli kanalan sen päivän munasatoa myyntiä varten. Ja kertoi nimiä. Arvostin kovasti sitä, että ihmiset antoivat aikaansa, tulimiehen useimmiten kesken työn tai kotiasiakareiden heittä jututtamaan.

Säät suosivat meitä. Liikkuimme pyörillä, tutustuimme kulkiessamme maisemiin, ja pian oli kolmen viikon keruujakso ohi. Minulla oli koossa neljäntäsataa paikannimeä selostuksineen. Siitä se lähti, ja jatkui Kokemäenjoen varrella vuosina 1959-61-64.

Nimiarkistoa varten laatimistani keruukertomuksista olen luovuttanut kopiot Pyhäjärvi-seuralle.

TUOVI PAJU, s. 1937
Isä Terijoelta,
äiti Uudenkirkon
Vammelsuusta

Pyhäjärveläiset aktiivisesti liikkeellä kevätkokouksessa

Aktiivinen osanotto palkitsi järjestäjät Vpl. Pyhäjärvi-seura ry:n kevätkokouksessa 21.3. Karjalatalolla. Paikalle Laatokka-saliin tuli 29 osanottajaa, mikä on puolen kymmentä enemmän kuin useimmissa aiemmissa vuosikokouksissa. Ehkä paikalle houkutteli väkeä myös kiinnostus kuulla toimittaja **Tuovi Pajun** vuosikokouksesitelmää ”Pyhäjärveläisten paikannimien keruu, muistoja 50- ja 60-luvun matkoilta”.

Kevätkokouksen puheenjohtajaksi valittiin seuran puheenjohtaja **Kaarina Pärssinen** ja sihteerinä toimi seuran sihteeri **Eeva-Liisa Miikkola**. Hän oli yhtenä emännistä leiponut myös kokousväelle tavanomaisen suolaisen tarjoilun, karjalanpiirakoiden, asemasta paaston aikaan sopivan leivonnaisen, maukkaan venäläistyyppisen kaalipiirakan.

Sääntöjen mukaiset vuosikokousasiat kuten halli-

tuksen esittämä tilinpäätös ja toimintakertomus vuodelta 2008 hyväksyttiin. Tilivelvollisille myönnettiin tili- ja vastuuvapaus. Viime toimintavuoden aikana käynnistyi hanke teettää seuralle oma lippu. Hankinnan mahdollistaa juhluvuodelta 2007 seuralle kerätty ylimäärä. Lipun nau-laaminen on suunniteltu tapahtuvan vuoden päästä pidettävässä kevätkokouksessa ja lipun vihkiminen Helsingissä pidettävillä

Karjalan Liiton kesäjuhlilla v. 2010. Lisäksi on päätetty jakaa v. 2010 stipendi henkilöille, jotka toiminnallaan edistävät karjalaisen, erityisesti pyhäjärveläisen kulttuuriperinnön jatkumista. Ohjeet stipendin hausta julkaistaan syyskuun lehdessä.

Seuran jäsenmäärä on useimpien muiden karjalaisten pitäjaseurojen tapaan luonnollisen poistuman kautta vähentynyt huolestuttavasti viime vuo-

sina. Mutta iloksemme myös uusia jäseniä liittyy vuosittain seuraan, viimein vuonna viisi uutta jäsentä. Jäsenmäärä vuoden lopussa oli 107 jäsentä. Kokouksessa todettiin, että nykyisen jäsenkunnan ikärakenteen takia uusien jäsenten hankkiminen ja heidän saamisensa mukaan aktiivisina osanottajina seuratoimintaan on elinehto seuran pystyessä pysymiselle. Sen eteen kaikkien on yhdessä ponnisteltava.

Tuovi Paju kirjoittaa kevätkokouksessa pitämänsä esitelmän aihepiiristä, pyhäjärveläisten paikannimien keruusta, yllä olevassa. Hän lahjoitti kevätkokouksessa seuralle kopiot kolmesta aineiston keruukertomuksesta.

Esitelmä herätti erittäin vilkkaan keskustelun ja Pajua pommitettiin lukuisilla lisäksymyksillä.

KAARINA
PÄRSSINEN

Lavian Karjalaiset koolla

Lavian Karjalaisten kevätkokousta pidettiin 29.3.2009. Kokouksen aluksi muistettiin seuran johtokunnassa pitkään toimineita kunniajäseniä. Hopeisen solmioneulan saivat **Aimo Haapasaari, Matti Pärssinen, Sulo Rampa** ja **Verner Rautiainen**. **Maire Joutsenlahti** sai hopeisen Karjala-aiheisen kaulakorun.

Kiitospuheessaan Sulo Rampa totesi ilokseen seuran jatkavan vireää toimintaa nuoremman polven toimesta, vaikka alkuperäisten Karjalasta lähteneiden rivit ovat pienentyneet.

Muina asioina kokouksessa käsiteltiin kesän toimintaa, johon kuuluvat Lavia-viikon toripäivän piirakkamyyntipöytä, tarinatuokiot sekä Pyhäjärvi-juhliin osallistumista ja seuraavan Karjalanmatkan suunnittelua.

KAIIJA PITKÄNEN
Lavian Karjalaiset
ry:n sihteeri

Kuvassa keskellä Maire Joutsenlahti, oikealla Markku Turunen, vasemmalla Ari Pitkänen ja istumassa Eero Joutsenlahti.

Vasemmalta lukien rahastonhoitaja Markku Turunen, huomionsosoitusten saajat Sulo Rampa, Matti Pärssinen, Verner Rautiainen, Aimo Haapasaari ja Ari Pitkänen, puheenjohtaja.

Kotikokin kertomaa

Lainaksi naapurilta: Sakkolan neliöt

Teen näitä leivonnaisia muutaman kerran vuodessa – muun muassa pääsiäiseksi, mutta maistuvat ne muulloinkin.

Olen saanut tämän ”sakkolalaisen emännän” ohjeen naapuripitäjästä, mutta ei varmaan olisi ihme, vaikka samanlaisella reseptillä Pyhäjärvenkin emännät olisivat läheisilleen leiponeet.

Käytössä on perinteen mitta, lasillinen, joka toimii oikein hyvin.

Taikina:

250 gr voita
4 lasillista vehnä jauhoja
2 lasillista sokeria
2 tl soodaa

2 tl leivinjauhetta
2 tl vaniljasokeria
Nypitään ja 2/3 osaa taikinasta levitetään leivinpaperilla vuoratulle pellille.

Täytteeksi:

2 lasillista rahkaa
1 lasillinen piimää
2 kpl munia
1 lasillinen sokeria
2 tl vaniljasokeria
Sekoitetaan ja kaadetaan murujen päälle. 1/3 osa taikinamuruista ripotellaan päälle. Paistetaan 200 asteessa noin puoli tuntia. Leikataan sopivan kokoisiksi neliöiksi.

MARJO
RISTILÄ-TOIKKA

Louhisaaren linnan talousreseptit voitti

P.S. Marsalkka Mannerheimin juuriin viittaa viime vuoden kauneimmaksi kirjaksi valittu **Jouni Kurneen** teos ”Louhisaaren linnan talousreseptit”. Kirja on koottu vanhoista käsinkirjoitetuista resepteistä, jotka ovat löytyneet Louhisaaren linnan arkistosta.

– Se on kirjakaunotar, josta on vaikea löytää virhettä, Suomen kirjataiteen komitea perustelee yksimielistä valintaansa. Kirjan graafisesta suunnittelusta vastaa **Pekka Krankka**.

Kirja sisältää ohjeita taloudenpitoon vuosilta 1770–1850. Siihen ovat tehneet merkintöjä linnan kulloisetkin asukkaat, esimerkiksi kreivi **Carl Erik Mannerheim** ja hänen vaimonsa. Carl Erik Mannerheim oli marsalkka Mannerheimin isoisän isä.

Louhisaaren linnan arkistosta löytyneessä kirjassa on lähes 200 reseptiä ja ohjetta, jotka sisältävät niin lääke- ja hoito-ohjeita kuin reseptejä ruoanlaitosta tai neuvoja viinanpoltosta. Kirjasen sivuilla annetaan monen moisia ohjeita säilöntään, värjäämiseen tai vaikkapa saippuapallojen valmistamiseen liittyviä ohjeita. Omat lukunsa on omistettu erilaisien lääkkeiden, hoitavien kääreiden ja voiteiden valmistamiseksi ihmisille ja eläimille. Moni ohje perustuu niitä kirjanneiden henkilöiden omiin kokemuksiin, ei niinkään tarkkoihin mittoihin – eräseenkin reseptiin on lisätty: ”Kokenut tekijä tietää, miten paljon laitetaan, aloittelija kokeilee”.

Piirakkainen pääsiäistempaus oli menestys Vammalassa

Vammalan Karjalaseura on jo muutamana vuonna, ennen pääsiäistä, järjestänyt piirakkamyynit. Menestys on ollut erinomainen ja niin tänäkin vuonna myyjäiset saatiin aikaiseksi. Päätettiin liittää virpomispeirinnettä samaan tapahtumaan, ihan oikeata karjalaista sellaista.

Piirakat tehtiin talkoilla **Pekka** ja **Maila Tillin** luona Tyrväänkylässä. Jokainen arvaa, että siellä piirakoiden teon lisäksi juttu lensi ja nauru kaikui.

Perjantapäivänä 3.4.09 olivat myyjäiset Torikeskukseen aulassa. Miehet olivat järjestäneet myyntipaikan kuntoon, ja virpomisviatsat kaunistivat pöytää tuoden oikean pääsiäistunnelman tapahtumaan. Viralliseksi virvottavaksi oli kutsuttu rovasti **Mirja Tenkanen** klo kymmeneksi.

Myynti aloitettiin klo 9.00 ja kauppa kävi niin, että klo 10.15 kaikki piirakat oli myyty ja virpomisviatsat vit-sottu.

PAULA MATTILA

Piirakkasouvi

Myö kaulimet kaapist otettii yhell viikoll Tillill lähettii tarkotus ol piirakoit paistaa jot muutkii niitä sais maistaa ja myö saatais seural rahhaa se ei tekis kyll yhtää pahhaa

Siel olkii puurot jo keitetty halot uunii ol aikasii heitetty ja kuuma se olkii nii jot lämmi tul oitis siin

Monta meit oll leipojaa ol Helgaa, Ritvaa, Leenaa ja Paulaa ol Vappuu, Kerttuu, Irjaa ja Kaarinaa ja Tilli isäntäväk tietystkii vaikk heijä pit olla omass työssänsäkkii

Ku oll meit monta leipojaa kaikill meill jaettii työmaa toiset piirakkapulikoit käytti ja toiset rypyttämisetaitosa näytti Maila hää paistajatyössä hääri ja Paula piirakat pusseihi kääri Pekka tek kaikkee ku käskettii ja työjako toimi hyväst nii

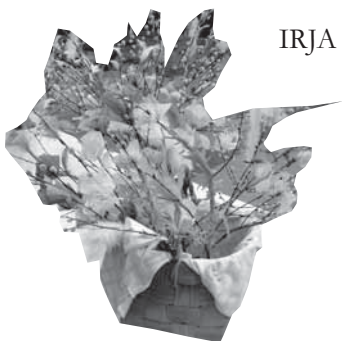
Kohvill myö voieltii kielekantoi ja hyvät voiteet tää kohvi antoi sellane kalkatus pirtis käikii ja hyvämakuseks näi suu meill jäikii

Uunist hyvät haisut tullit maistiaiset melkei suussa sullit ku kuumat piiraat uunist saatii ja kohvi kans nopiast nautittii eihä niit vois kellee myyvää jos ei tiijettäis, onks ne hyvää

Toisenki päivän myö piiraat tehtii ja Tillilöihe elämä sekotettii hyö onkii nii hyväluontosii ja meill oll siell nii mukavaa nii ja tehhyks tul yl tuhat piirakkaa olha siin olt urakkaa.

Koittiha sitte se myyjäishetki ja torikeskukse aulaa monell ol retki miehet oll pöyvät laittaneet ja rahakassanki varustanneet oltii myö piiraita mainostettu ja vitsoill virpomist luppailtu ja kyllä ne kauppa tekkii ki – tunt ja vartti ja se oll siin ja olha meijä miel nii hyvä nii.

IRJA KÄRKI

Virvon varvon... Samalla kun myytiin piirakoita, virvottiin perinteisin vitsoin asiakkaita.

Sattumia käynniltä ”kotona” Karjalassa

Elokuisena perjantaina 2002 teimme lähtöä Karjalaan aamuvarhain – lähtö myöhästyikin vähän, kun eräät matkalaiset täytyi herättää sängystä saakka, ja ajettiin siksakkia eri paikkakuntien kautta.

Vaalimaan ja tullimuodollisuuksien kautta jatkoimme Sorvaliin ostoksille. Siellä tavattiin tuttuja ja jopa sukulaisia, jotka olivat tulossa kotiinpäin. Poikkesimme vielä Viipurin torilla ja kauppahallissa tuoksua tunnustelemassa. Perillä olimme illansuussa Musakan Lomarannassa Pyhäjärvellä.

Illalla oli vuorossa sauna, uinti ja tarinointi illanistujaisissa sekä tanssimusiikkia lavalla rantapuistossa.

Kuulutettiin Konevitsaan lähtijöitä, ja kun toistakymmentä ilmoitautui, joutuivat matkan johtohenkilöt vielä käymään satamassa Sortanlahdessa etsimässä kuljetusalusta ja kipparia. Paikallisena asiantuntijana

oli **Musakan Antti** sekä matkanjohtaja **Aimo Lehikoinen**.

Yö nukuttiin ilman suurempia häiriöitä. Vain yksi venemoottori ja kauempaa sähköjunien äänet kuuluivat.

Aamuruokailun jälkeen selvitettiin eri suuntiin haluavien ryhmät. Aluksi mentiin kaikki Käkisalmen torille ja kauppoihin, joista osa löysi ostettavaa.

Käkisalimesta palattiin rantatietä, poikkesimme Vuohensalon kalasatamassa kysymässä tuoretta kalaa; ei ollut, siellä helle oli karkottanut kalat ja kalastajatkin. Sieltä palattiin rantatietä ”synnyinsaunaa” kohti. Siellä oli toisessa asunnossa pariskunta, joiden kanssa keskusteltiin puolisen tuntia, kun oli tulkki mukana – asuntokin esiteltiin kaikkine huoneineen. Vesihuolto oli rempallaan, ei kaivoa, vaan vesipurkkeja eteisessä tuotu

jostakin matkojen takaa. Kysyimme aikaisempaa kaivon paikkaa, jota ei voitu määrittää, sillä tiet oli muutettu. Kahvista ja muusta vieraanvaraisuudesta ei ehditty nauttia, sillä bussissa odottivat muut matkalaiset.

Jatkoimme Riiskaan, jossa pulla- ja piirakkakahvitaunon paikaksi valittiin Simolan kuiva mäenharjanne. Otimme veljeni kanssa Antin tuliksi ja tuliaiset mukanamme lähdimme ”Mersulla” kotitaloomme tervehtimään ja utelemaan kuulumisia sekä nauttimaan tarjoilusta.

Paikalla oli Boriksen suvun lisäksi muutkin, ainoastaan Sergei oli poissa, vaikka olin hänelle aiemmin kortilla ilmoittanut tulostamme. Hänen kerrottiin tulevan saunaan illalla. Ojensin muiden lisäksi kirjan ”MMM – 50 vuotta” muistoksi käynnistämme. Tuntien kuluessa tulkka-

simme paljon asioita puolin ja toisin selviksi. Saunaan olisi pitänyt ehtiä vielä illalla, mutta ei voitu luvata, kun muuta ohjelmaa oli suunniteltu ennakkoon.

Selvisi myös, että perheen isä Saska oli kuollut keväällä 2000 ja tytär Natasha oli muuttanut Pariisiin, mennyt ranskalaisen kanssa naimisiin ja synnyttänyt pojan opiskelun ohella. Nimeksi tuli Maksimilian. Myös muiden syntymäajat ja kuolinvuodet tulivat käsiteltyä. Naapuritalon sisarukset kävivät isänsä entiseen kotitaloon tutustumassa ja valokuvaamassa entisiä paikkoja.

Seuraavan aamun valjetua poutaisena ja kirkkaana, olivat aamu-uimarit jo liikkeellä laiturirannassa. Ruokailun jälkeen Konevitsaan menivät lähtivät liikkeelle. Me saimme Armaksen käyttöön tuliksi, että veljeni kanssa menemme kotitaloomme, sillä puhut-

tavia asioita tuntui riittävän vuosien vieressä. Myös se asia tuli esille, että heidät siirrettiin Riiskaan, kun edelliset asukkaat oli siirretty vuorostaan jonnekin.

Konevitsasta tulevien bussi noukki meidät iltapäivällä matkaansa Lehiköisen mäen pysäkiltä. Taas pidettiin kahvitauko lisukeineen. Sitten tuli puheeksi ajaa Pyhäjärven ympäri palatessa, jos takapuolet kestävät soratien tärinää. Innokkaat halusivat lähteä patikoimaan Riiskan hiettikorannalle, ja heidät haettaisiin pikkuautolla illalla takaisin majoitukseen.

Maisemia ihaillen palailimme majoituspaikkaa, jossa olikin sähkövirta poikki ja emännät ihmettelivät, mitä nyt tehdään. Isäntä soitti ravintolaan Käkisalmeen ja sai tilattua bussilastilliselle illallisen. Eli kaikki taas bussiin ja menoksi, saimme jokainen maittavan pihviannoksen. Palailimme taas takaisin

majoitukseen, jossa oli tulkkuvalaistuksella ja vesisan- goilla varustetut wc:t. Saunominen sai jäädä, mutta olihan vieressä Pyhäjärvi, jossa sai pestä ja uida liekkivalaistuksessa iltamyöhään.

Aamuruokailukin meni vielä ilman puurolautasellista. Sittemmin selvisi, että leikkuupuimuri oli kaatanut pellolla korkeajännitebetonipylvään, ja se veti linjan maahan, niin että ruoho kärysi. Tuli myös tiedustelijoille selville, että kone oli valmistettu Porissa ja oli merkkiä ”Sampo”. Syy ei ollut koneessa, vaan kuljettajan lakin alla.

Valokuvauksen jälkeen hyvästelimme Lomarannan väen ja suuntasimme kohti Viipuria, sieltä Vaalimaan tulin kautta EU:n puolelle. Passia tarvittiin viisi kappaletta.

AARRE KUUSIVUO

Avoin kirje Vpl Pyhäjärvi-Säätiön hallitukselle

Pyhäjärveläiskohtalot sisällissodassa 1918

Vuosi sitten tuli kuluneeksi 90 vuotta vuoden 1918 sisällissodasta, joka tunnetaan monilla muillakin nimillä. Valkoisille voittajille kyseessä oli vapaussota, punaisille hävinneille taas luokkasota tai kapina. Yhtä kaikki, vaikka myös venäläisiä ja saksalaisia oli mukana, käytiin sodan 1918 taistelut pääosin ”veli veljeä vastaan”. Siksi sodan virallinen ja neutraali eikä vain tutkijapiireissä käytetty nimi on sisällissota. Nimen vapaussota mukaisesti maa myös vapautettiin venäläisistä joukoista, mutta ei saksalaisista, jotka jäivät maahan Paasikiven hallituksen pyynnöstä takamaan sodan lopputulosta ja tukemaan sen tavoitetta saksalaiskuninkaasta.

Sodan muistoksi järjestettiin keväällä 2008 monilla paikkakunnilla tapahtumia, seminaareja sekä esitelmä- ja keskustelutilaisuuksia. Niistä näyttävintä tapahtumakokonaisuus oli Tampereella sota-aikaa kuvaavine kulkueineen. Näissä tilaisuuksissa oli tapana käydä läpi tuon traumaattisen sodan syitä ja seurauksia aiempaa selvästi avoimemmin.

Esimerkkinä on sodan mustiin paikkakuntiin kuulunut Hämeenkyrö, jossa pidettiin koko päivän kestänyt Sisällissodan totuudet -seminaari. Siinä maan eturivin tutkijat toivat esiin tutkimusperäistä faktaa ja paikalliset tahot puolestaan kokemuksia ja tulkintoja

kukin omasta näkökulmastaan. Seminaarissa saatiin myös uutta tietoa kumman-kin osapuolen paikallisista kuolleista, niin taistelussa kaatuneista kuin myös murhien, teloitusten ja nälkäkuoleman uhreista.

Vuoden 1918 tapahtumien käsittelylle on edelleen suuri tilaus, mikä johtuu tyypillisen sisällissodan luonteesta. Sodan jälkeen vallitsee tapahtuneesta pitkään ja julkisesti ns. voittajan totuus ja hävinneelle osapuolelle tahtoo vertauskuvallisesti käydä tunnetun romaanin sanoin: luo kurkkuun. Sisällissodan tapahtumien kiihkoton käsittely olikin kauan mahdollista. Nyt tuon sodan keskinäiset viholliset ovat kaikki haudassa, joten on aika käydä sodan syihin ja seurauksiin analyttisesti, tasapuolisesti ja ilman suuria tunteita.

Tapahtumat Vpl Pyhäjärvellä vuoden 1918 tienoilla ovat jääneet suurelta osin hämärän peittoon, mille on osin luonteviakin selityksiä. Kunnan vanhin arkisto paloi 1919 ja osa seurakunnan arkistosta viime sodassa. Aikakaudelta peräisin olevia dokumentteja ei liiaksi ole. Sen sijaan on **Impi Wiikan** viime sotien jälkeen kirjoittama ja vuonna 1950 ilmestynyt kirja ”Vpl Pyhäjärvi, kappale kannakselaisvaiheita”. Kirja on tavattoman laaja ja detaljitietoa pursuava pyhäjärveläisen kansanperinteen, arki- ja juhlaelämän

sekä erityisesti seurakunnallisen toiminnan kuvaus. Siinä tehtävässä kirja on perusteellinen ja ansiokas. Varsinainen lähdekritiikin kestävä ja puolueeton historioteos se ei ole.

Wiikan esitys sodan vaikutuksista Pyhäjärvellä ja pyhäjärveläisten kohdalla on niukka ja käsittelee vain valkoista osapuolta. Kirja ei kerro mitään tapahtumista Pyhäjärvellä varsinaisen sodan aikana eikä sen jälkiselvittelyissä. Wiikan mukaan pyhäjärveläisiä otti vapaussotaan osaa 284 miestä vapaaehtoisina ja 212 kutsunnan perusteella, yhteensä 496. Lisäksi oli muita valkoisia, joita ei kirjoihin merkitty. Sodassa kaatui 19 ja haavoittui 52 valkoista. Punaisten riveissä taistelleista pyhäjärveläisistä Wiika ei kerro mitään.

”Suomen sotasurmat 1914–1922” -tutkimuksen tulos sen sijaan kertoo, että sisällissodan yhteydessä sai surmansa 63 Vpl Pyhäjärvellä kirjoilla ollutta henkilöä. Heistä kukaan ei kuollut Pyhäjärvellä, vaan eri rintamalla kuten Raudussa sekä sodan jälkeen vankileireillä. Määrä on yli nelinkertainen pitäjän talvisodassa kaatuneisiin (15) verrattuna! Menehtyneistä pyhäjärveläisistä 41 oli punaisia ja 21 valkoisia, yhden osapuoli ei ole tiedossa. Havaitaan että valkoisten kuolleiden virallinen määrä lähes täsmää Wiikan esittämään.

Sisällissodan 1918 yhteydessä kuoli siis kaksinkertainen määrä punaisia pyhäjärveläisiä verrattuna valkoisiin. Tämä on käänteentekevä tieto aiempaan verrattuna! Paljonko pyhäjärveläisiä mahtoi kaikkiaan taistella punaisten puolella? Vähääkään vastaavina tappioihin suhteutettuna määrä nousee satoihin. Tämän nojalla voidaan sanoa Pyhäjärven olleen huomattavasti kapinallisempi kunta kuin on tavattu ajatella.

Miksi Impi Wiika ei kerro pitäjän ”historiassa” sanaakaan sodan punaisesta pyhäjärveläisosapuolesta? Oliko pyhäjärveläinen punnikki ruustinna Wiikalle, ei vain vihollinen, vaan suoranainen epähenkilö ja siksi tabu? Vai onko ollut jokin muu syy, miksi Wiika ei katsonut aiheelliseksi käsitellä näiden pyhäjärveläisten ihmiskohtaloita? Pyhäjärvellä ei kaiketi käyty taisteluja 1918, mutta pitäjässä sai sodan seurauksena surmansa 14 henkilöä, kaikki punaisia. Yhtä lukuun ottamatta heidän tarkempi kuolinpaikkansa oli Noitermaan vankisiirtola. Siitäkään ei Wiika eikä Noitermaan seudun 3-osainen historiikki ”tiedä” mitään.

Kysymykset ovat kovia mutta perusteltuja ja ainakin toistaiseksi vailla vastausta. Ikävä sanoa, mutta tältä osin Impi Wiikan kirjan teksti rinnastuu neuvostohistoriaan, joka vaikeueli tyystin itselle epämieluisista asioista. Oikea historioitsija ei anna omien

mielipiteidensä vaikuttaa objektiivisen totuuden esittämiseen.

Kirjoitin vuosi sitten tähän lehteen (2/08) artikkelin, johon olin koonnut eri lähteistä saatua faktatietoa vuoden 1918 tapahtumista Pyhäjärvellä sekä edellä kuvattuja pyhäjärveläisten tappiotietoja osapuolitain. Laadin kirjoituksen myös toivossa, että se virittäisi mielenkiintoa aiheen laajempaan tutkimiseen ja aktivoisi noiden tapahtumien avoimeen käsittelyyn. Pari artikkelia tapahtumista Pyhäjärvellä 1918 seurasikin tässä lehdessä. Säätiö ei noteerannut vuoden 1918 sotaa koko tuona merkkivuonna, ei lehdessä eikä Pyhäjärvi-juhliissa.

Vpl Pyhäjärvi-Säätiö on lähtökohtaisesti puolueeton ja riippumaton pyhäjärveläisyyden tukija sekä kaikkien entisten pyhäjärveläisten ja heidän jälkeläistensä taloudellisen ja henkisen toiminnan kehittäjä. Säätiön tehtäväksi lankeaa luontevasti entistä kuntaa ja seurakuntaa koskevien asioiden hoito, missä arvokkaalla sijalla on pyhäjärveläisten sotavainajien muiston vaaliminen. Tämä koskee luonnollisesti myös sisällissodan vainajia osapuolesta riippumatta.

Viime sotien kaatuneille Säätiö pystytti muistomerkkin kunnostetulle sankarihautausmaalle vuonna 1994. Jo vuonna 1919 oli Pyhäjärven kunta pystyttä-

nyt vapaussodan valkoisten sankarihaudalle muistomerkkin, joka seisoo edelleen kirkkotarhassa, entisen kellotapulini eli nykyisen kirkonpaikan muistomerkkin vieressä. Vastapuolella 1918 taistelleiden pyhäjärveläisten muistoa ei ole näkyvästi vaalittu.

Tiedustelen Vpl Pyhäjärvi-Säätiön hallitukselta, aikooko se ryhtyä toimenpiteisiin sisällissodan aikaisen tapahtumien selvittämiseksi Pyhäjärvellä. Toiseksi, mitä Säätiö aikoo tehdä tuon sodan kaikkien pyhäjärveläisvainajien kohtaloita selvittämiseksi, ja kolmanneksi, voisiko Säätiö – ikään kuin osapuolten sovinnon eleenä – harkita vuoden 1918 sodan uhrien yhteisen muistomerkkin pystyttämistä Pyhäjärvelle.

Esitän nämä kysymykset tavoitteena Vpl Pyhäjärven ja pyhäjärveläisten historian täydentäminen sekä paikkakunnan kaikkien sotavainajien muiston julkisen vaaliminen, tasapuolisesti ja puolueettomasti.

TUOMO KUKKO
tuomo.kukko@kolumbus.fi

VPL. PYHÄJÄRVI-SÄÄTIÖN hallinnon puheenjohtajat ovat saaneet tämän kirjoituksen ennalta tiedokseen. Asiaa käsitellään säätiön hallituksen seuraavassa kokouksessa kesäkuussa. -Toimitus.

Turussa tutustuttiin 1930-luvun viipurilaisiin

Turun suomenkielinen työväenopisto ja Turun Torkkelin Kilta jatkoivat vuonna 2005 alkanutta yhteistyötään luovutettuun Karjalaan liittyvien seminaarien järjestämisessä. Lauantaina 14.3. paneuduttiin opistotalon juhlasalissa Viipurin vaikuttajiin.

Karjalan vanhan pääkaupungin 30-luvun elämästä esiteltiin henkilöitä ja kaupungin erityispiirteitä. Työväenopiston rehtori kasvatustieteiden tohtori **Ilkka Virta** ja tilaisuuden puheenjohtajana toiminut Turun Torkkelin Killan puheenjohtaja dosentti **Eero Aantaa** kertoivat luennoitsijoiden esitysten pääosissa olleen Viipurin iloisista ihmisistä tutut ja tuntemattomat viipurilaiset.

Etsiviä ja tiilenkantoa

Ilkka Virta pohjasi oman esityksensä Viipurin poliisilaitoksen etsivän osaston miehistä kirjoittamaansa sukukirjaan Viipurin Vilka. Siinä hän kuvailee paikkaa ja aikaa joita ei enää ole sekä äidinisänsä **Vilho Risasen** työskentelyä Viipurin etsivällä osastolla.

Neljännän polven viipurilainen Eero Aantaa kuvaili eloisesti maailmanmestarin ja sotahuutosankarin, Pelastusarmeijan kersantti **Alfred Puustisen** elämää ja vaiheita.

– Alfred Puustinen teki työuransa tiilenkantajana rakennuksilla. Hänellä oli oma tiilipukki, millä hän kantoi kerralla ennätyskelliset 60 tiiltä (320 kg) toiseen kerrokseen. Elämänmuutoksensa jälkeen hän myi sotahuutoa myös ennätyskelliset määrät, kuvaili Aantaa.

Leipomo ja harmonikka

Syntyperäinen viipurilainen, alkuperäisen Torkkelin Killan pj, arkkitehti **Aija Korhonen**, asui Torkkelinkatu 4:ssä olleen leipurimestari **Alfred Pursiaisen** kolmikerroksinen talon naapurissa. Rakennuksessa olivat sekä leipuriliike, kahvila että asunto.

– Pursiainen talo oli viipurilaisten kohtaamispaikka ja tuotteet mieliin painuvia. Ostin pikkutyttöä markalla leivoksen, mikä pakattiin pieneen rasiaan. Kävelin se kädessäni kotiin kuin hieno rouva. Valitettavasti kotimatka oli liian lyhyt, naurahtaa Aija Korhonen, jonka mukaan Pursiainen kehitti ranskalaisvenäläisen konditoriataidon Suomessa.

Harmonikan kuninkaan **Vili Vesterisen** elämäkeran kirjoittaja FT **Marko Tikka** kertoi Terijoella (Kivennapa) syntyneen Viljon muuttaneen 15-vuotiaana

Viipuriin, missä hän sai töitä tanssimuusikkona viulunsoittajan kumppanina.

– Vili oli lahjakkuus, joka soitti korvakuulolta. Mainikkään Viipurin Harmonikkatehtaan johtaja **Nes-tori Kukkola** myi hänelle normaalista poikkeavan harmonikan, jossa diskanttipuolen sormitus kulki päinvastaisesti. Vesterinen soitti siis erikoisrakenteisella harmonikalla, mitä muut eivät osanneet soittaa, kuvailee Tikka nelinkertaista Pohjoismaiden harmonikkamestaria, joka nosti soittimen ”pirun keuhkoista” konserttiharmonikan arvoon.

– Viljo Vesterinen oli kihloissa puolalaistaustaisen **Aleksandra (Satu) Jablonskij’in** kanssa. Tämä kuitenkin kuoli tuberkuloosiin. Vesterinen sävelsi hänen muistokseen mm. kappaleen Soittajan kaipuu (kuultavissa Ylen Elävä arkisto sivulla). Hän ei pystynyt koskaan soittamaan sitä itkemättä, mutta soitti siitä huolimatta. Toiset muusikot eivät tienneet kappaleen taustaa ja kyselivät miksi Vesterinen soittaa tuota kappaletta, kun kuitenkin aina itkee, kertoili Tikka.

Värikkäitä persoonia

Fil. tri **Karmela Bélinki** on helsinkiläinen kirjailija, tutkija ja journalisti. Hän kertoi, että Viipurin juutalaiset sijoitettiin Helsinkiin ja Turkuun.

Niinpä hän on syntynyt Helsingissä viipurilaisen isän ja turkulaisen äidin tytäränä ja viettänyt lapsuutensa Turussa. Hän kertoo isänsä halunneen käydä 80-luvulla katsomassa kotitaloaan.

– Estelyistäni huolimatta isä meni sisään asuntoon ja sanoi että en mie muute, mut mie haluan katsoo

Marko Tikan soitti v. 1933 valmistetulla Viipurin kukkamallilla myös Vesterisen kuuluisaksi tekemän Säkkijärven polkan.

onks tääl tehty mittää. Ei ollut, totesi Bélinki.

Urheilun kultaisen ansiomerkin helmikuussa vastaanottanut, Suomen tuoteliaimpiin ja arvostetuimpiin urheilukirjailijoihin kuuluva Karjala-lehden päätoimittajana **Antti O. Arponen** kertoi viipurilaisista olympiavoittajista. Yksi näistä oli kahden kultamitalin painija **Oskari Friman**.

– Oskarilta kysyttiin arvonnän jälkeen, että ketä vastaan jouduit. Tämä vastasi että en mie joutunut kettää vastaa, mut joku ranskalaine joutu minnuu vastaa, valaisi Arponen painijan itsetuntoa.

Pitkän päivän aikana kuultiin lisäksi viipurilaisesta arkkitehtuurista, arkkitehti **Riitta Thuneberg**, ja sairaanhoidosta, reumatologi **LL Raija Voipio**.

FM **Olli Miettisen** ansiokas kuvaus **Tauno Nurmelasta** kertoi Viipurin klassillisen lyseon oppilaasta, josta tuli kielitieteilijä, Turun Yliopiston rehtori ja akateemikko.

Monelta kantilta saivat runsaat sata Viipurista kiinnostunutta seminaarilaista kuulla käsiteltävän Viipurin vaiheita ja ihmisiä.

KULLERVO
HUPPUNEN

Eero Aantaa (vas.) ja Antti O. Arponen valmistautuvat runsaan sadan hengen yleisön kanssa seminaarin alkuun.

Pakinan paikka

Suomi kansakuntien joukkoon

Suomen vaakunassa on kruunupäinen leijona, joka pitää oikean etujalan tilalla olevassa haarniskoidussa kädessä iskuun kohotettua suoraa miekkaa ja polkee takajaloillaan käyrää sapelia. Vaakuna edustaa vahvaa symboliikkaa. Ruotsin leijonahan se siinä mahtaa lännen miekka kädessään ja alistaa voittamaansa Venäjää polkemalla alleen tämän tunnuksena pidetyn sapelin.

Vaakunaa käytettiin Ruotsin valtakunnan itäosien tunnuksena vuoteen 1809, jolloin päättyneessä Suomen sodassa koko alue menetettiin Venäjälle. Se oli loppu myös Ruotsin suurvaltahistorialle. Karjala päättyi Venäjän yhteyteen jo sata vuotta aiemmin Suuressa Pohjan sodassa, kun ruotsalaisten hallitsema Viipuri antautui Pietari Suuren joukoille kesäkuussa 1710 ja Käkisalmi syyskuussa.

Ruotsin vallan jälkeen Suomi korotettiin *kansakunnaksi kansakuntien joukkoon*, kuten tsaari Aleksanteri I luonnehti Porvoon maapäivillä 29. maaliskuuta 1809. Sattuvasti juuri edellisenä päivänä Ruotsin kuningas Kustaa IV Aadolf oli syösty vallasta. Vanhan Suomen eli Karjalan lisäksi myös muu Suomi siirtyi näin Tukholman kruunulta Venäjän kotkalle. Siitä lähtien Suomen vaakunassa olisi miekan ja sapelin pitänyt vaihtaa paikkaa ja kruunun lentää leijonan päästä. Silti itsenäisenkin Suomi otti vuonna 1917 tunnukseksi tämän ”ruotsalaisen” vaakunan.

200 vuotta sitten Suomi ei liittynyt kiinteäksi osaksi Venäjän keisarikuntaa, vaan Aleksanteri I antoi maallemme varsin laajan itsehallinnon autonomisena suuriruhtinaskuntana. Aleksanteria on tästä hyvästä pidetty erityisen hyväntahtoisena hallitsijana, mitä hän toisaalta olikin, mutta Suomen kohdalla hän oli pragmaatikko. Tuolle ajalle oli tyypillistä, että valloittaja myönsi voitetuilleen edullisen aseman, jotta nämä pysyivät tyytyväisinä ja siten myös rauhallisina.

Vuonna 1809 kannatti hävitä, kuten eräs kolumnisti sattuvasti kirjoitti. Ruotsin kruunun alla Suomi oli täydellinen alusmaa vailla mitään erioikeuksia ja kansallista arvostusta. Ruotsalainen hallinto oli vuosisatojen ajan osoittanut julmuutensa, vaikka se ryssävihaissessa Suomessa pian unohtui.

Autonomian myötä virisi kansallinen herääminen ja suomen kieli alkoi vähitellen saada sille kuuluvaa asemaa. 1860 saatiin myös oma raha. Virkakieli ja koulujen opetuskieli pysyi silti vuosikymmenet ruotsina, jota myös eliitti puhui. Talouden ja hallinnon valta oli täysin ruotsinkielisten käsissä. Nämä ”bättre folkin” ylivallan jäänneet näkyvät valitettavalla tavalla nykyisessäkin Suomessa.

Vanhassa Suomessa kanssakäyminen venäläisten kanssa oli sen sijaan vakiintunutta ja suurkaupunki Pietari veti tavaraa ja työvoimaa tuoden näin vaurautta Karjalaan. Rinnakkaiselo ei ollut pelkästään auvoista, mistä esimerkkinä on venäläisten ylimysten mielivalta lahjoitusmaatalonpoikia kohtaan. Tämä lahjoitusmaajärjestelmäkin oli tosin perua jo ruotsalaisajalta.

Suomen sodassa venäläiset osoittivat myös jalo-mielisyyttä. Runeberg kertoo Värikki Stoolin tarinoissa Kulnevistä, joka oli *mies parhain, missä taisteltiin tai maljaa maisteltiin*. Eversti Kulnev oli venäläisten etujoukon rohkea päällikkö, joka harasti inhimillistä sodankäyntiä, suojeli aseettomia ja vankeja sekä rankaisi ryöstämisistä. Kulnev ”hoiteli” taistojen lomassa myös siviilejä: *Hän barras myös ol’ lempimään, nopeesti kullaan valitsi; tulesta tuskin pääsikään, niin tanssit toimitti. Yön sitten armasteltuaan hän kengän riisui kullaltaan ja viimä sen täynnä toi ja lähtömaljan joi*.

Herrasmies oli Kulnev ja tulista lempensä, kun kengätkin olivat kullallaan vielä aamulla jalassa.

KOIPSELO

NokUssa menestyneitä nuoria pyhäjärveläistäustaisia urheilijoita

Nokian Urheilijat ry. on yleisurheilun pääseura Nokialla. Seuran toimijoina ja nuorten vanhempina ovat jo pitkään olleet mukana mm. **Tuula Pensasmaa** ja **Jorma Puputti**, **Kirsti** ja **Edwin Naskali**, **Anne** ja **Juhani Kaasalainen** sekä **Kirsti** ja **Erkka Myötyri** muutamia viime vuosien aktiiveja mainittaessa. Nokian Urheilijat on menestynyt seurana hienosti. Vuonna 2008 NokU oli Kalevan Maljan pisteissä sijalla 14 ja seuraluokittelussa sijalla 23 Suomen lähes 500 yleisurheiluseuran joukossa. Seura järjestää vuosittain kansallisen tason kilpailut ja yli kymmenen paikallista kilpailutapahtumaa. SM-tason kilpailut järjestetään noin 10 vuoden välein, viimeksi SM-ottelut vuonna 2006.

Pyhäjärveläis-taustaisista nuorista esitellään tässä Suomea maajoukkueatasolla edustaneet seuran urheilijat.

Jenni Puputti, s. 1986, vanhemmat: Jorma Puputti ja Tuula Pensasmaa, isovanhemmat Toivo Puputti (Pyhäjärvi-Tiitua) ja Tyyne o.s. Rastas (Pyhäjärvi-Noitermaa) sekä Kauko Pensasmaa (Pyhäjärvi-Noitermaa) ja Eeva o.s. Kiiala (Suoniemi-Siuro). Yleisurheilussa Jennin päälaaji on keihäänheitto, ennätys 48.02. Jennillä on lukuisia SM-mitaleita, joista viimeisin hopeaa 22-vuotiaiden SM-kisoista kesällä 2008 tuloksella 47.46. Aiemmilta vuosilta on nuorten maaotteluedustuksia ja edustus Pariisissa nuorten olympiapaivillä 2003. Jenni on menestynyt erinomaisesti myös painonnostossa, jossa edustaa Tampe-

reen Pyrintöä. Tältä vuodelta on hopeamitali SM-kilpailuista Tampereelta kokonaistuloksella 159 kg, tempaus 77 kg ja työntö 82 kg. Tätä kirjoitettaessa Jenni on Suomen edustajana painonnoston EM-kilpailuissa Bukarestissa.

Karoliina Kaasalainen, s.1988, vanhemmat Juhani Kaasalainen ja Anne Viitalaakso-Kaasalainen (Suoniemi-Siuro). Isovanhemmat Tauno Kaasalainen (Käkisalmen mlk, suku Tiituan Metsä-Kaasalaisia) ja Aili (o.s. Koivistoinen) (Viipuri) sekä Voitto Viitalaakso (Luvia) ja Salme o.s. Puranen (Vpl Pyhäjärvi-Noitermaa).

Karoliina voitti naisten Suomenmestaruuden 10 km maantiekävelyssä Kalevan kisoissa Lappeenrannassa 2007, hopeaa Tampereella 2008. Naisten SM-hallimestaruus 2008 ja 2009, nuorten sarjoissa 13 SM-kultaa (3000 m ja 5000 m rata- ja 10 km maantiekävelyt) ja neljä muuta nuorten SM-mitalia. Karoliina on edustanut Suomea neljänä vuonna Suomi-Ruotsi kävelymaaottelussa voittaen vuoden 2007 kilpailun ja useissa nuorten arvokisoissa: MM-17 Marakesh, Marokko 2005, MM-19 Peking 2006, EM-19 Hengelo, Hollanti 2007, kävelyn maailmancup U20 10 km La Coruna, Espanja 2006 sekä kävelyn Eurooppa-Cup osakilpailu Miskolc, Unkari 2005. Hän on voittanut kahdesti 5000 m ratakävelyn pohjoismaisen mestaruuden sekä 17- että 19-sarjoissa ja 22-vuotiaiden 10 km maantiekävelyn 2008. Karoliina on kuulunut vuodesta 2005 lähtien SUL:n Junior Team Finland valmennusryhmään.

Liisa Naskali on yksi menestyneistä nuorista urheilijoista.

Liisa Naskali, s. 1989. Vanhemmat Edwin ja Kirsti (o.s. Karttunen) Naskali (Suoniemi-Siuro). Isovanhemmat Eemil ja Elina (o.s. Pärssinen) Naskali (Pyhäjärvi-Alakylä) sekä Matti ja Annikki (o.s. Matikainen) Karttunen (Pyhäjärvi-Noitermaa). Liisan laji on kolmiloikka, jossa ennätys 12,39 on viime vuodelta ja parhaat saavutukset ovat kaksi SM-pronssimitalia 19-vuotiaiden sarjassa sekä hallikisojen SM-hopea tänä talvena 22-vuotiaiden sar-

jassa. Kalevan Kisoissa 2008 Liisa oli loppukilpailussa kahdeksas ja hänellä oli myös yksi nuorten maaotteluedustus kesällä 2008.

Seuran urheilukoulussa on kasvamassa lukuisia nuoria urheilijoita, joiden valmennusta ohjaavat Erkka ja Kirsi Myötyri.

Kirsi Myötyrin äiti on Hannele o.s. Matikainen (Suoniemi-Siuro) ja Hannen isä oli Kalevi Matikainen (Pyhäjärvi-Noitermaa).

TAPAHTUMAKALENTERI

Lähde Pulakoiden mukana Pyhäjärvelle! Pitkään toivottu Pulakan sukuseuran kotiseuturetki tehdään ajalla 4.-7.6.2009. Majoitus Musakalla, matkan vastuullinen järjestäjä Lomalinjat. Ilmoittautumiset Elina Puraselle, puh. 041 451 6683. Matkalle mahtuu 30 henkilöä ilmoittautumisjärjestyksessä. Muutkin kuin seuran jäsenet ovat lämpimästi tervetulleita! Jos lähtijöitä on 30, hinta jää alle 300 euron, minimimäärällä 20 henkilöä hinta hieman yli 300 euroa. Toimikaa heti, tarkempaa tietoa lähetetään, kun ryhmä saadaan täyteen. Pulakan Sukuseura ry.

Lahden seudun Vpl Pyhäjärvi-kerhon toukokuun kokous pidetään tutussa paikassa, Ravintola Wanhassa Herrassa, Lahdessa osoitteessa Laaksokatu 17 torstaina 07.05.2009. Aloitamme klo 13.00 30-vuotisen toimintamme muistelemisen. Otetaan vuosien varrella kertyneet valokuvat mukaan. Tervetuloa!

Kauvatsan karjalaiset järjestää linturetken lauantaina 2.5.2009 klo 16 Alakauvatsan-joella. Vastuuvetäjänä Hannu Pruuki. Tarinailta samana iltana klo 19 Aira ja Arne Pruukilla (Mansikkatie 50). Tervetuloa!

Lahjavihje moneen tarpeeseen

Karjalan Liiton kunniakirjalla kiitetty teos

Kaunista Vpl Pyhäjärveä, osat I ja II.

Yhteensä 736 sivua ja 1750 kuvaa. Koko A4. Hinta 95 euroa +läh.kulut. Lisätietoja ja tilaukset: www.vpl-pyhajarvi.fi tai larjava@gmail.com tai 050 3425027. Tutustu kotisivuihimme ja kerro niistä myös sukusi nuoremmille.

Vaakunapaitoja, dokumenttielokuvaa Muistojen järvi ja seuran historiikka on edelleen saatavana. Hanki edullisesti esim. matkaryhmällesi tai sukkokokoukseen osallistujille yhdistävä Vpl. Pyhäjärven vaakunapaita! Tilaukset Kaarina Pärssinen 040-519 3036, e-mail kaarina.parssinen@pp.inet.fi tai Kaisa-Liisa Korhonen 050-590 5433, e-mail kaisaliisa.korhonen@kolumbus.fi. Aidon värisellä Vpl. Pyhäjärven vaakunan kuvalla ja tekstillä PYHÄJÄRVI VPL varustettua erittäin hyvälaatuista T-paitaa löytyy joko valkoisena tai helmenharmaana, koot S, M, L, XL, XXL ja XXXL, hinta 12 eur/kpl, jos tilaat 10 kpl saat ne yhteishintaan 100 eur+lähetykskulut. Dokumenttielokuva Muistojen järvi vuosilta 1939-44 Pyhäjärvellä, saatavana DVD-versio ja Vpl Pyhäjärvi-seuran 50-vuotishistoriikki, kummankin hinta 20 eur/kpl. Postitettaviin lähetyksiin lisätään postituskulut.

Vpl. Pyhäjärvi-seura ry.

Lehti numero nro 5/ 2009 ilmestyy toukokuussa, siihen tarkoitettu aineisto toimitukseen **toukokuun 9. päivään mennessä, kiitos!**

Vpl Pyhäjärvi -juhlien alkupamaus Nokialla kutsuu viestijuoksuun

Kaiun Muistoviesti saa jatkoa, sillä Nokian Urheilukentällä juostaan ruotsalaistyyppinen viesti lauantaina 18.7. klo 14.00. Matkan pituus on yhteensä kilometri, jossa osuudet seuraavasti: 100m, 200m, 300m ja 400m.

Joukkueessa on neljä henkilöä, joista yhden tulee olla nainen tai alle 15-vuotias tai yli 60-vuotias. Juoksijoilla tulee olla karjalainen tausta, mutta pyhäjärveläiset juuret tulisi olla ainakin osalla joukkueesta. Esimerkiksi perheet, sukuseurat ja kerhot voivat muodostaa joukkueita. Pukeutu-

miseen toivotaan leikkimielisyyttä; "parhaiten" pukeutunut joukkue palkitaan. Palkintojen jako kentällä välittömästi viestin jälkeen. Mehutarjoilu. Järjestäjät pidättävät oikeuden soveltaa sääntöjä.

Ilmoittautumiset toukokuun loppuun mennessä osoitteeseen: kaiunmuistoviesti@gmail.com

Järjestäjänä: Nokian Urheilijoiden pyhäjärveläiset konkarit (Naskalit, Kaasalaiset, Pensasmaa-Puputit)

Lähde retkelle Naantaliin ja Kultarantaan

Vielä muutama mahtuu varausjärjestyksessä joukkoon mukaan la 6.6.2009 retkelle Naantaliin ja Kultarantaan. Lähtö KY Segerswärdin linja-autolla Helsingistä Kiasman turistipysäkiltä klo 8.00 ja ½ h aikaisemmin Hyrylästä. Kohteista, ruokailusta yms. tarkemmin helmi- ja maaliskuun lehdissä. Matkan hinta seuramme jäsenille ja perheenjäsenille on 50 eur/henkilö ja se maksetaan etukäteen 15.5.09 mennessä Vpl. Pyhäjärvi-seuran tilille Nordea 127130-255715, tiedonantoja kohtaan kirjoitetaan lähtijän nimi (nimet) ja sana Naantali

Hintaan sisältyvät linja-automatkat, kahvilatarjoilu Wanhat Kupit -museokahvilassa Raisiossa, opastettu kiertokäynti vanhassa Naantalissa, opastettu tutustumiskäynti Kultarannassa ja lounas saaristolaispitopöydässä.

Ilmoittautumiset pikaisesti, viimeistään 30.4.09 mennessä Kaarina Pärssinen 040-519 3036, e-mail kaarina.parssinen@pp.inet.fi tai

Kaisa-Liisa Korhonen 050-590 5433, e-mail kaisaliisa.korhonen@kolumbus.fi. Kysy myös mahdoll. peruutuspaikkoja! Lämpimästi tervetuloa!

Vpl. Pyhäjärvi-seura ry

vpl. Pyhäjärvi

VPL.PYHÄJÄRVI-SÄÄTIÖ

Julkaisija: Vpl. Pyhäjärvi-Säätiö

Päätoimittaja:
Marjo Ristilä-Toikka
Rautasementtie 375
37550 Lempäälä
puh. 040 730 2622 tai
03-3748 448
marjo.ristila-toikka@kolumbus.fi

Tilaukset, jakeluhäiriöt ja osoitteenmuutokset:
Toimitus, päätoimittaja
Rautasementtie, Lempäälä
kts. yhteystiedot vierestä

Sivunvalmistus:
Marjo Ristilä-Toikka

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön asiamies
Pirjo Kiiala
Lamminkankaantie 12
33420 Tampere
puh. 044-2815047
pirjo.kiiala@luukku.com

Painopaikka:
Satakunnan
Painotuote Oy, Kokemäki

Tilaushinnat: koti- ja ulkomaat 25 euroa/vsk.
Ilmoitushinnat (pmm):
kuolinilmoitukset.....0,70 e
tekstissä.....0,80 e
pienin ilmoitus.....20 e
Hintoihin lisätään alv. 22%